

A POKRIF

Irodalmi Folyóirat · 2017. tél
X. évfolyam 4. szám

Apokrif

Irodalmi folyóirat
megjelenik negyedévente
X. évfolyam, 4. szám
2017. tél

Főszerkesztő
Nyerges Gábor Ádám (vers)

Felelős szerkesztő
Fráter Zoltán

Szerkesztők
Murzsa Tímea (próza, Apokrif Online)
Mizsur Dániel (kritika)
veress dani (kép)
B. Kiss Máttyás (Apokrif Online)
Gál Soma (műfordítás)

”
Nincs kultúránk,
se történelmünk
”

Munkatársak
Evellei Kata (korrektúra)
Bödecs László (tördelés)
Tarcsay Zoltán (címlap/design)
Bali Farkas Péter (szerkesztőségi asszisztens)

Szerkesztőség
1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1
Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473
apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó
Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda
Robinco Kft.
Felelős vezető: Kecskeméthy Péter

A folyóirat emblémája Hlatki Dorottya munkája.
Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Copyright © 2017 Az Apokrif 2017/4. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 350 Ft

ISSN 2060-3207

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Szépirodalom

- 08** **Térey János**
Káli holtak (regényrészlet)
- 17** **Bödecs László**
Visszaigazolás kárbejelentésről (elégia)
- 19** **Vass Norbert**
Tíz alá menni
- 27** **Halmi Tibor**
Egy hivatali délutánon
- 31** **Szendi Nóra**
Végképp elfelejtett beszélni (regényrészlet)
- 39** **Norman Jope**
A vágató táltos, Éjjeli villamos (Tarcsay Zoltán fordításai)
- 45** **Klajkó Dániel**
Tökéletes körök
- 51** **Török Sándor Mátyás**
Láthatár, Megérezés
- 52** **Vas Máté**
Nomádok, Várni

Látószög

- 55** **Mizsur Dániel:** *Lábujjhegyen*
(Vas Máté verseiről)
- 58** **veress dani:** *Fullánkosok maszkabálja*
(Tillmann Hanna szökésvonal-grafikáiról)

Látótávolság

- 63** **Evellei Kata:** *Mutánsok mindennapjai*
(Tóth Kinga: Holdvilágképűek)
- 67** **Halmi Annamária:** *A gyökerek a korona maga*
(Horváth Veronika: Minden átjárható)
- 71** **Gombor Lili:** *Nyomkövetés*
(Doktoranduszok Országos Szövetsége – Irodalomtudományi
Osztály: Nyom-Követés 2)

Illusztrációk

E számunkat Tillmann Hanna munkáival illusztráltuk.

A borító a *Nibelung-triptychon* részleteinek felhasználásával készült
(2015, olajpasztell, fotókarton, egyenként 1,36 × 4 m).

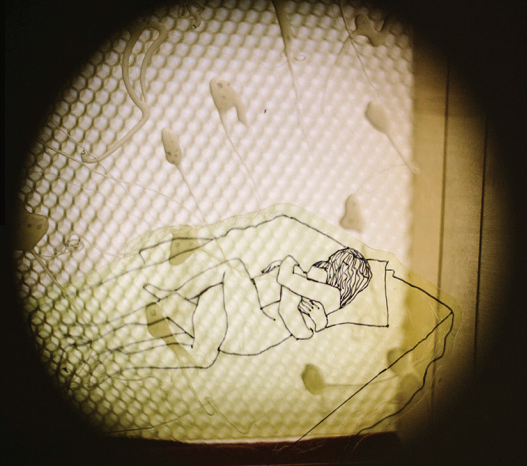
Tillmann Hanna – Schnéder Ildikó

Szomszédok, 2016

installáció, 86 × 90 × 40 cm

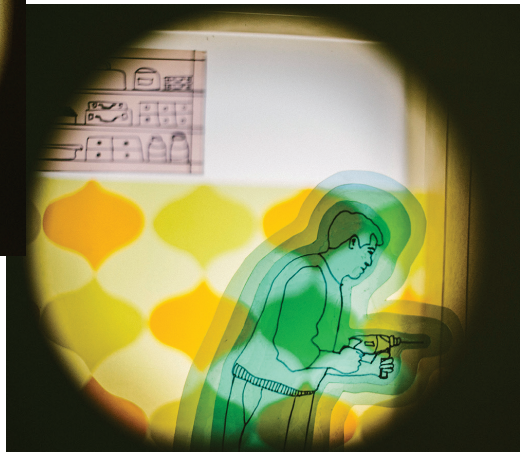
13. lakás: Múltkor tovább bírták.

14. lakás: Ez kicsit korán volt.

4. lakás: A földszinti bérlő a héten költözött be. Mindig otthon van, és nagyon csendes.

16. lakás: Na, ezt a polcocskát még felfúrom ma este.

Térey János

Káli holtak

(regényrészlet)

„Nincs tudomásunk arról, hogy az emberek valaha is imádták volna kövekként a köveket.”

Mircea Eliade: Vallástörténeti értekezés
(Sujtó László fordítása)

„HORATIO

...a vízben, tűzben, földben, levegőben
bolyongó szellemek sietve térnek
szálláshelyükre.”

Shakespeare: Hamlet
(Nádasdy Ádám fordítása)

Bármilyen regénybeli hasonlóság a kortárs magyar kultúra alakjaihoz és eseményeihez csupán véletlen. Egészen más a helyzet a tájjal.

A MOSÓHÁZ előtti apró, füves terecskét lassanként benépesítik a mosónők, és nagy dézsákban öblögetni kezdik a vásznaikat. Óriási lepedőket, fehér függönyöket, párnahuzatokat, bő férfingeket, színes szoknyákat, habos blúzokat sikálnak, mint megannyi rossz lelkiismeretű Ágnes asszony. Lassan közelít rájuk a kamera. Nem pletykálnak, nem is énekelnek, mint ilyenkor szokás; összeszorítva a szájuk. Premier plánban egy különösen keserű öregasszony arca. Kádnak használják a vízgyűjtő medencét és az itatóvályúkat is. Viseletük paraszti, bár a korszak nem pontosan eldönthető. Nem középkor, és nem is huszadik század.

Nyár van. Szürkület. Tücsökszó. Száll a gőz. Egyesek mángorlóval simítják a száradó ruhát. Ám a vásznak ahelyett,

hogy kifehérednének, egyre vérmocskosabbak és feketébbek lesznek, ahogyan az asszonyok arca is mind barnább és komorabb.

Fölmerült, hogy magában a mosóházban is forgassunk, de odabent olyan szűk a tér, hogy képtelenség volt megtalálni a jó szögeket a felvételekhez.

A kamera az ég felé fordul, és hasas, szürke gomolyfelhőket mutat.

VASÁRNAP BOTOND madárlesre megy a Kornyi-tóra. Köröskörül zajlik az élet az óriáspocsolyában, békák zsinatolnak, szárcsák kergetőznek a sás fölött. Legelésző birkanyáj és néhány elszontyolodott kecske távolabb, a majdnem teljesen kiégett réten. Sekély tavacska bújik meg a horpadás alján. Teknője alig fölismerhető az útról a felszíne javát borító nádastól. Botond búvóhelyén, a derékmagas zsombékos mögött lapulva látcsővel tanulmányozza a cserregő nádiposzáták délelőtti szokásait. Úgy találja, elképesztő helyesek ezek a zömök jószágok a fehér begyűkkel meg az erős csőrűkkel. Nem fogynak ki tömérdek mondanivalójukból, ahogy a nádas szélén az ágakat billegtetik. De aztán váratlanul mégis elnémul, és állást változtat a legközelebbi. Botond különösen szemtelen, apró legyeket hessent el a pólójáról.

Északra, a Fekete-hegy zöldesbarna kontúrja előtt elhúz egy méltósággteljes röptű, szikrázó fehér, hatalmas kócsag. Botondnak belekáprázik a szeme. Látja a barna rétiheját, ahogy imbolgva járörözik a vidék fölött, majdnem olyan lélegzetelállítóan közlel, mint a rozsdássárga-fehér poszátákat. Teljes szárny szélességgel közeledik, majd egyszer csak kőként süvítve, zuhanva lecsap.

Sorozatbeli karakterem, Botond ekkor szokatlan neszt hall a sás mögül. Iszapos bugyborékolás, mintha nagydarab lénytől eredne.

Eszébe jut Csibecsont bácsi, a köveskáli hentes. Ki is mondja a nevét, a gonoszt elűzendő varázsigeiként:

„Csibecsont bácsi!”

Nem, nem hátulról jött a zaj, nem a domboldalba vájt lyukak felől, amelyek előtt ott ágaskodik néha egy-egy kezdeményező kedvű ürge. Hanem honnan?

Három vagy négy kamerával forgatunk, ezek nagyon távol helyezkednek egymástól, így sohasem tudom, mi van éppen képben, a táj vagy én; vagy én is. Így aztán sohasem engedhetek ki, mert minden rezdülésemre szükség lehet a vágóasztalon. Van abban valami perverz, hogy ugyanott vagyunk, ahol Jancsó Miklós lobogó fehér inges, népi vezetőket filmezett: tanultuk az egyetemen.

Kecskeszar fekete pöttyei az ösvényen. Mészkömorzsalék az ürgelyukak bejáratánál.

Ó, nem, ez még nem az az epizód, amikor tíz centire Botond orra, vagyis az én orrom előtt egy zombi dugja ki fejét a mocsárból, csöpögő állal, sártól elnehezült, loncsos hínárhajjal, amelyből lobogó szeme fároszként világít elő. Még nem az, amikor bemozdulnak a dombtető fura szobrai is. Olyanok, mintha óriási kavicsokból különféle nyugtalanító ufóalakzatokat formált volna a szobrász. Még nem tartunk a végső előzőlnél.

Botondként úgy döntök, nem fürkészem tovább ezt a ma még szelídnek látszó Loch Nesst, inkább hátra, az útra figyelek.

Nagyjából tudom, hogy zsombékos búvóhelyükről miféle madarak csapnak föl, mert a veszprémi állatkert szakértője egy teljes délelőttöt szánt az okosításomra. Az apró körökben ereszkedő, egyre növekvő, ökölnyi pontból olyv lesz, gém, ilyen poszáta, amolyan poszáta, bár a fölismerésben bizonytalankodom, és fogok is. Mindenképpen cserregőre utal a hangjuk, és valamennyire az a tény is, hogy nádasban vagyunk. Néha sejtem már a hangjuk vagy tollazatuk alapján, melyik a tojó, melyik a hím. Pont a poszátaikról nem.

Látom, Juli jön robogóval, a tapolcai állatorvos lánya. Megáll, egy darabig remegő szárnyakkal gubbaszt, mintha ő is bánatos

kócsag vagy szárcsa lenne. Ledobja a ruháit, és egy szál bikini-alsóban kifekszik a napra az egyik óriáskavics tövébe.

Hangtalanul fölpattanok, békák ugranak el egymás után a lábam elől. Azonmód csatakosan, kecskeszaros gumicsizmában elindulok Juli, vagyis az őt játszó Binder Lívia felé, föl a kisült sztyepperétre. Évek óta nem láttam félmeztelenül, még színpadon sem. Készültem rá, de azért ebbe beleborzongok.

Lefekszem mellé, ő jóleső meglepetéssel átkarol, magához húz, és csókolózni kezdünk. Azaz csókolózunk kell a forgatókönyv szerint. Ami a színpadon kevés kivételtől eltekintve összezárt szájjal szokott történni.

„Honnan tudtad, hogy kint leszek?“, kérdezem.

„Tudtam, és kész. Szerinted ez a világ köldöke, rosszul tudom?“

Egyszer csak mégis azon kapom magam, hogy Lívia befúrja a nyelvét az ajkaim közé. A maximális átélés miatt? Netán nosztalgiából? Úgy tudom, húszéves barátja van, és nekünk igazán sosem volt jó együtt. Inkább nyilván szórakozásból tesz így, mert amikor kibontakozunk az ölelésből, már ugyanolyan kedvesen tartózkodó, mint amilyen mostanában lenni szokott velem. Szinte civil. Ilyenkor viszont kienged. Mégis következmények nélkül marad a csókja. Hiába van vele viszonyom a sorozatban, és hiába szoktunk egymáshoz magánemberként is, ebbe a jelenetbe pont ez a langyos távolságtartás kell.

A kócsag újra elhúz a fejünk fölött.

VÁGATLANUL nézzük vissza a faluháza ostromát. Jelen van Wolfgang, a svájci és Cví, az izraeli producer. Aki kicsit is járatos a horrortörténelemben, kedvére talál majd finomságokat az új jelenetben. Bella és bátyja, Tomi, ellátogatnak a szentbékálai temetőbe, öregapjuk sírjához. Autóval érkeznek a Pegazus fogadó felől, bár az affektáló, hisztérikus, platinaszőke Bella fenekén mégis fekete biciklisnadrág feszül. A feszültség tapintható. Fokozatosan erősödik az esti tücsökszó, sorozatunkban

ez az izgalom fokozásának egyik eleme. A szürkületben furcsa férfi bukkan föl a kihalt sírkertben, aki üldözni kezdi a fiatalokat, és Tomi fejét dulakodás közben beleveri egy magányos tuskóba. Oké, legalább nem sírkőbe, az tényleg szolgai kópia lenne.

Ez a rendezőnk, Borombovics Géza kendőzetlen hódolata Romero klasszikusának, *Az élőhalottak éjszakájának*.

A halálra rémült Bella a faluházára menekül a harapások elől. Az épület dolgozóit szintén meggyilkolták, a folyosó úszik a vérben, és hemzseg az emberi maradványoktól. Ugyanitt húzza meg magát Kriszta, a férjétől elhidegült újságíró, és az apjától menekülő Ruzicska Juli is, az állatorvos időközben kitagadott lánya. Meg egy idegesítő, középkorú házaspár. „És mint tudjuk, a Sátán első számú célpontja, amióta csak Ádámot és Évát lépre csalta, természetesen a házasság”, fúzi hozzá Borombovics. Vajon honnan tudja, ha sosem volt házas, tünődöm jegeskávéval a kezemben.

Ahogy leszáll az éj, a faluházát egyre több imbolygó, esetlen alak veszi körül, mintha marionettek volnának. Elnyúlt fejű, elég kopottas öltözetű figurák, lassú, meglehetősen darabos mozdulatokkal. Ahogy rájuk közelít a kamera, látható, hogy némelyiken csak egy szál gatyva van, némelyik anyaszült meztelen. Aszott, széttrancsírozott vagy már-már cseppfolyós arc, hiányos fogazat, szikkadt üreg mélyén ülő, guvadt, égő szem. Az orruk helyén gyászos gödör tátong.

Semmi kétség, ők azok, a káli marcangolók, a medence visszatérő és helyet követelő őslakói.

Akiken van ruha, azokon főként, bő szoknya vagy egyszerű háncsbocskor és buggyos ujjú, tulipános ing. Alul néha semmi. Sőt, egy férfin végvári sodronying és ércsisak. Egy másikon pedig lajbi fémgombokkal, pörge kalap, szegélyén árvalányhajjal, mintha ő volna a vőfély a legeslegutolsó káli parasztlagziból. Csak éppen a mézesmázos mosoly hiányzik mindegyikük arcáról.

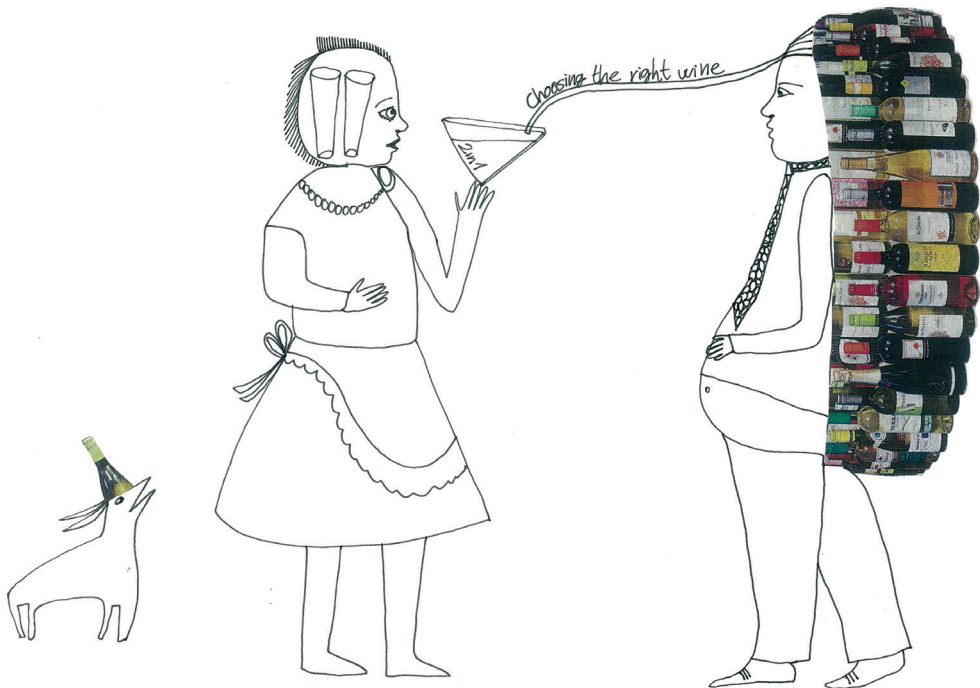
Kicsit eltűnődöm, vajon a lajbi nem kortévesztés-e. Már létezett a török korban, nem újabb viselet valamivel? Szerintem korhű, rémlik az *Egri csillagokból* is. Egyáltalán muszáj-e a zombik öltözetének korhűnek lennie? Hát persze, ha már egyszer ők a káli élőholtak. A tizenhatodik század közepén az összes falut ádázt török támadás érte a medencében, igen, már kívülről fújom a nevüket: Töttöskált, Szentvidkált, Sásdikált (alias Jukkált), Sóstókált, Kerekikált, Kiskált és Örskált is. Mindegyiket porig égették, később némelyikük már csak pusztaként népesült be.

És akik csak valaha itt éltek, mind egyet akarnak: bejutni hozzánk, mostani káliakhoz. A horrorbeli határátlépés két válfaja közül ez az, amikor a békés polgári környezet válik a külső területről behatoló lények, vagyis a barbárok áldozatává. (Szemben azzal az esettel, amikor a burzsoázia képviselői tévednek számukra idegen környezetbe, például bulizó gimnazisták az elsőtétülő kerekerdőbe, amit a lappangó helybeliek értelmeznek behatolásként.) De hogyan lehetnének barbárok a vidék keresztény őslakói, akik éppen a pogány elleni harcban estek el? Sehogyan. Éppen a szokatlanság érdekes ebben a sorozatban. De van abban valami rendkívül idegőrlő, ha menet közben nem tudod, hogy pontosan mihez adtad a neved.

Ha az őskáliaknak sikerül bejutniuk a faluházára, áldozataikat bizonyára cafatokra tépik, és jóízűen elfogyasztják.

Tesztterületük egyelőre éppen ez a mező. A piros traktort, amit évekkal ezelőtt itt felejtett valaki, rozsdá eszi a faluház előtt. A falusiak azt használják föl, hogy a homlokzat elé vonszolva barikádokat építsenek belőle. Öreg kosarakat, gallyakat, szőlőkarókat gyűjtenek és gyűjtogatnak, mert tudják, hogy hívatlan vendégeik a füsttől, a tüztől félnek egyedül.

A Józsi hívására megjelenő milicisták az első betolakodót még az udvaron fejbe lövik. Az is közismert tény, hogy csakis a koponyasérülés végezhet velük, a homlok az ő Achilles-sarkuk.

Tillmann Hanna

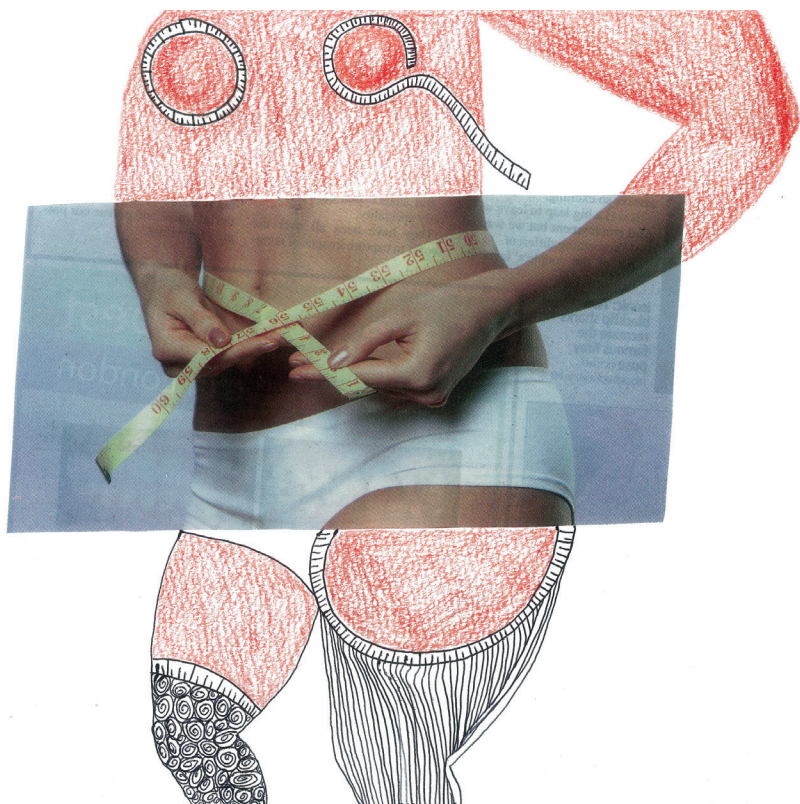
Eating London 9/12, 2011

újságpapír, toll papíron, 25,5 × 17,5 cm

A második dülöngélő alaknak valahogyan sikerül átjutnia a bezúzott konyhaablakon, de a rákövetkező lövés hangjából ítélve őt is likvidálja valaki. Átmeneti győzelem.

A repcemezős jeleneteket a nagy sárgaság átütő látványa miatt előrelátóan már áprilisban fölvtették; azokban a marcan-golók csak vonulnak, vonulnak fenyegetően befelé, egyelőre szó sincs ellenállásról. Nem lobbannak máglyák, nem ugatnak föl a gépfegyverek. Sőt, még én sem vagyok jelen. A levendulás for-gatások ezen a héten következnek, erre való ez a hatalmas nyár. Sőt a tervek szerint lesznek őszi és téli előzőnléses szcénák is, avarral és jéggel.

Mielőtt bárki megkérdezné, hogyan zajlott a casting, eláru-lom, hogy civilek is jelentkezhettek. A beválogatáshoz fontos, hogy egyedi legyen a jelentkező stílusa, de be kell tudnia olvadni a tömegbe is. Növényi legjobban kidolgozott sminkjét, arcpro-téziseit és szereléseit a tömegjelenetek forgatásakor természe-tesen az elől álló zombik kapják. Középen kevésbé részletezett az összkép, leghátul pedig csak maszkot kapnak a szereplők, semmi sodronying, lajbi vagy rozsdás szablya.

Tillmann Hanna

Eating London 12/12, 2011

újságpapír, toll papíron, 25,5 × 17,5 cm

Bödecs László

Visszaigazolás kárbejelentésről (elégia)

Ígéreteink nyomtalanok maradnak.
Bizonyítékul mosolyunkat digitalizáljuk, mutatjuk fel.
A jövőt bizalmi alapon, előre eltervezzük, némán,
aktív szenvedéllyel, még az első hónapokban.

Ha példákat kérnek, majd mégsem emlékszünk,
mikor és hogyan romlott meg köztünk
az ügymenet nyilvántartása.
Imák voltak, és égbe szálltak.

Hogy ne ne vessünk nagyon, tudjuk belül,
de hogy néha mégis, sosem tudatjuk egymással,
ha a garázs előtt bujkálunk éjjel,
hogy ne ébresszük fel őket, akik, ha alszanak,

álmaikból minduntalan felébrednek,
elhallgatják, amit láttak, a jövőt, túlcsoordulást,
előntható helyeket, autótutakat, viharban, oda-vissza,
előre borítékolhatóan, minden megjegyzendő.

*

Biztosított neve:

Biztosított címe:

Kockázatviselés helye:

Kár helyszíne:

Kár oka:

Kár dátuma:

Kárbejelentés dátuma:

*

Megkímélik szép éveink,
felkészülnek a lehetetlenre helyettünk,
nem bonyolítva fiatalságunk
végeláthatatlan hivatali ügyletekkel.

*

Kár leírása:

Amennyiben kárügyével kapcsolatban kérdése merülne fel,
kérjük, hívja telefonon ügyfélszolgálatunkat
a 06-40-444-444-es számon.

*

Messze ülünk tőle, és hátat fordítunk neki,
nincs hova bújni előle, de nem látszik messziről.
Folyónál készítjük első képünket, alkut (szentséget) kötünk,
átszel városokat, emlékezetet, nem tűnik fel fékezhetetlen folyása.

Vass Norbert

Tíz alá menni

Csókolom, köszöntem a vajszínű kagylóba, ahogy a Klári néni felvette a Varga Zoltiék takonyzöld telefonját, a Zolti otthon van? Szétnézhetett akkor az Akácfa utcai szélfogóból a Klári néni, hogy kint medzsózik-e a Zolti a Multicar-alkatrészek, a leselejtezett platók meg a halomba rakott tűzifa között a fűrészpóros udvaron, de nem lehetett valószínűleg ott, mert azt mondta azon a csengő hangon, amilyen tényleg csak a Tóth doktor titkárnőjének lehet a városban, hogy kint tengózik az utcán a Zolti, de bejön most már szerinte lassan, hogy megegyen egy kis prózát, meg igyon rá kiwit vagy indiáncseresznyét, és mondja majd akkor neki, hogy kerestem. Megköszöntem, és visszatettem a kagylót, aztán az órák szíját kezdtem el csattogtatni.

Egy hete mást csináltam volna még, de attól fogva, hogy megkaptam a Casiót, csattogtattam a szíját, amikor csak tudtam. Olyan hangja volt, mint mikor valaki a nyelvével csettint, de közben sziszeg is, mint az a mérgekígyó sziszeghet a *Biológiai albumban*. Rég szerettem volna már egy Casiót, ami tud stoppert is, hogy lemérhessük vele a Gyogyesznál a köröket, ha versenyt bicajozunk. Vagy azzal szórakozhassak lefekvés előtt meg ébredés után, hogy olyan gyorsan nyomom meg kétszer egymás után a stopper gombját, amilyen gyorsan csak tudom. És ha sikerül mondjuk tíz alá menni, amit századmásodpercben kell érteni, akkor benne hagyom majd, és megmutatom a nagyobbaknak is, hadd hitetlenkedjenek csak, hogy biztosan csaltam. Azokkal a kínai stopperokkal, amiket a Majálison lehetett lőni, azokkal sehogyan se lehetett tíz alá menni. Úgy csak esetleg, ahogy szegény Forrai Lacika próbálta, hogy tenyérral nyomta a műanyag gombját annak a szar kínai stoppernak, ami három pálcán volt a céllövöldében, de a végén azért adta már

Tillmann Hanna

Régi mese I, 2017

kollázs, papír, újságpapír, grafit, 42 × 29,7 cm

csak oda neki az a kövér bódés asszony, mert ellőtt rá vagy húsz töltényt. Abból a pénzből vehetett volna két másik stoppert meg egy kiló hurkapálcát is. De a Lacikát nem érdekelte ez, elkezdte nyomogatni azt a szar sárga stoppert már ott, a Cseri parkban, az UFO-körhinta alatt, tenyérrel, hogy tíz alá menjen, és le is tört körülbelül negyedszerre a gombja. Az apja ragasztotta meg a Ferrobonddal otthon, de utána nem lehetett azzal már tíz alá menni, óvatosan lehetett csak elindítani rajta az időt.

A Casiónál nem volt ilyen gond, mert azon fémből voltak a gombok, a nullázó is, úgyhogy azt lehetett nyomkodni körömmel, tenyérrel meg ujjheggyel is, ki hogyan érte. Az enyém ráadásul telefonszámokat is tudott. Húsz fért bele összesen, de én még csak hármat írtam be. Otthon 414-442, Takács Béla 319-064, Varga Zolti 430-941, tudtam már fejből, mert végignéztem napjában hússzor legalább. Ugyanazzal a gombbal lehetett lapozni, amivel az ember a stoppert indította. És hát azért csattogtattam az órasíjat tanácstalanul, mert se a Bélát, se a Zoltit nem sikerült elérni, pedig ki kéne, gondoltam, még ma délután menni mindenképp a Tókaji Parkerdőbe agyaggalambot keresni, mert holnapra fölszedik az összeset azok a hülye Egyenesi úti gyerekek.

A lőtér az erdőnek nagyjából a közepén volt, fenyőfák vették körül, úgyhogy ha elvétett egy korongot valamelyik lövész, az nagy eséllyel ép maradt. Innen tudtuk, hogy amikor azt mondja környezetismereten a Kardos Marika néni, hogy a túlevelű erdőkben a talaj puha, akkor igaza van. Hepp, mondták a lövészek, erre röptek az égbe a korongok rögtön, volt úgy hogy egyszerre kettő is, ők meg tüzeltek rájuk, és ha mellétrafáltak, azt dörmögték lassan és mély hangon a pucoktúrások irányába, hogy bassza meg. Mintha a pucok tehetnének róla, hogy mellélóttek. Mi az elvétett agyaggalambokat kerestük meg a fenyőtűskés talajon, és az épeket haza is vittük, hogy légpuskával lőjük őket otthon szét, vagy virágcserepek alatt legyen belőlük alátét. Volt olyan, ami évekig az ablakunkban volt, és úgy

kiszívta belőle az élénkvöröset a nap, ahogy azokat a pólókat a hipó, amiket a Bálint papájának a gyümölcsösében ettünk le meggyel, a Tókaji Parkerdő felé menet. Le kellett volna most is menni, összeszedni párat az egyben maradt agyaggalambok közül, inkább az ablakunk alatt fakuljanak, mint hogy azok a hülye Egyenesi úti gyerekek rakják ki őket az út közepére, hogy a kocsik meg a BMX-ek rámenjenek.

De hát a Béla se, a Zolti se vette föl a telefont. Egyikük tengőzött, a másik meg az apjával olajozta valószínűleg a bicikliláncot. Már azon gondolkoztam, hogy felhívom a Forrait, amikor csörgött a telefon. A Zolti volt, azt mondta, annyira kifáradt a tengőzésben, hogy ő biztosan nem teker ma már ki Tókajra, maradt a Béla, mert azt tudtam, hogy a Forrait úgyse engedné le az anyja, mert félti, hogy eltalálnák valahogy a lövészek. Pedig az erdő felé azok sohasem tüzeltek, az ég felé tartották a puskák csövét mindig, és a felhőket szórták tele söréttel, amik mintha nehezebben is mozogtak volna a puffanások után. Nem hívott a Béla, úgyhogy bekapcsoltam mérgemben a Disney-t. Ugrani készült a kincsei közé a Dagobert bácsi épp, és úgy tűnt nekem most, mintha az a sok-sok aranypénz mind épen maradt agyaggalamb lenne, mintha azok közé vetné magát az elégedett kacska, és hogy így dúskál most a Tókaji Parkerdőben az a sok hülye Egyenesi úti gyerek is. Az is lehet, hogy vadkacsák gágognak ráadásul fölöttük a sörétes, sötét égen.

*

Tornával kezdtünk. És mivel hétfőn reggel a portás Feri bá' nincs még benn, lóbáltuk a tornazsákunkat a folyosón, pedig azt nagyon nem szerette. Mesélte a Béla, hogy estig olajozták tegnap a bicajt az apjával, meg a fékeket is beállították, úgyhogy várja már, hogy mérjünk egyet fönn a Gyogyesznál, mert meg tudná szerinte dönteni most annak a Sanyinak is az idejét, aki két hete

rekordot tekert a campingjével. Mondtam neki, hogy persze, de tegnap le lehetett volna azért gurulni szerintem a parkerdőbe, ő meg, hogy majd nyáron, amikor annyi agyaggalambot találunk szerinte majd, hogy kacsáztatni visszük majd őket a Kaposra.

De most az öltöző felé mentünk, ahova úgy beszorult a felsősök izzadtságsgaza péntekről, mint a stoppergombnyomások közé az idő, pedig hát egy egész hétvégeje lett volna kiszellőzni az öltözőnek. A Zolti szerint így is marad ez már mindig, mint a Baranyai Ferike lefolyt kólás csulája, ami a B-sek szekrényére van rászáradva. A büdösre a Bálványos Robi is ráerősített azért, aki megint nem hozott váltózoknit, úgyhogy arra a Tini Nindzsásra vette rá a dorcóját, ami pénteken is rajta volt, és amelyet nem lehet már régóta kapni a lengyelpiacon, pedig egy Michelangelósat régóta szeretnék én is.

Erő, egészség, mondta a Karcsi bácsi, és kihúzta magát a tornasorban mindenki, csak a Hegedűs Bazsi nem, akinek úgy ráesett a lábujjára múlt héten a svédsekre ny alja, hogy fel lesz mentve szegény két hétig még legalább. A kosárpályán ma a lányok lesznek, mondta a Karcsi bácsi, mi az alapvonal mellett melegítünk. Karkörzés, törzskörzés, karhajlítás, -nyújtás, mondta most még, és már hallottuk is, hogy hepp, úgyhogy kezdhettük is a fekvőtámaszt. Sosem fújt a Karcsi bácsi a sípjába, pedig ott lógott a nyakában mindig a stopper mellett, heppegett inkább, mint a parkerdőben a lövészek.

Az van a Casiómra írva, hogy water resistant 50m, úgyhogy két hosszt is le lehetne úszni vele a medencében, nemhogy a csap alá tenni, úgyhogy azt szoktam csinálni, mióta megvolt, hogy torna után fölvettem rögtön a kezemre, és abban mosakodtam meg. De nem volt most a zsebemben az óra. Megnéztem a tisztaságát is, meg az egész tornazsákot kifordítottam az öltöző közepén, és kérdezgettem mindenkit, hogy látták-e esetleg, de hát fogalma sem volt senkinek arról, hogy hol méri most az időt a Casio. Reggel sikerült ráadásul valahogy nyolc

századnál megállítanom a stoppert, és hát szerettem volna ezt a Kardos Rolinak is megmutatni, mert neki volt az utcában a leggyorsabb keze, de kilenc alá szerintem még ő se ment be soha. Sírni kezdtem. Beszaladtam a Karcsi bácsihoz a tanáriba, és hüppögve mondtam neki, hogy eltűnt az öltözőből a Casióm, de azt mondta, hogy kizárt dolog az, mert bezárja mindig az ajtót. A stopperére nézett, amivel a szünetet mérte, megölelt és mondta, hogy öltözzek most fel, hogy odaérjek a második órára, és ne sírjak, mert meglesz az a Casio biztosan.

Nem lett meg, úgyhogy nem tudtam figyelni az órákon. Mintha a pittyegését hallottam volna a buszon is, meg az edzésen a vízben este. De vagy más csipogott, vagy a fülem csengett, biztos nem a Casio. Én meg sírtam. Hiába lett a bizonyítványom jó, lógott az orrom. Pár nappal később a Dávid Tivadar a Szép Adrinak magyarázott valamit a folyosón. Megaludt máskor a tej a Tivadar szájában, de most fel volt nagyon dobva. Egy Casio volt a csuklóján, és amikor melléjük értem, azt mutatta az Adrinak épp, hogy nyolc századon áll a stopperja, és hát, húzta akkor ki magát, azt reméli, hogy az Adri is tudja, hogy tíz alá csak a leggyorsabbak tudnak vele menni. Nem érdekelte ez az Adrit különösebben, azt leste inkább, hogy nem jár-e a Baranyai Ferike arra, én meg megkérdeztem a Tivadart, hogy mióta van meg neki a Casio. Már régen, mondta, csak nem szokta az iskolába elhozni, de ma utazik suli után a messzimamájához, és amiatt kell az időt tudnia, hogy le ne kesse a buszt Peremartonba. A bizonyítványát meggy megmutatni, mondta még ezt is.

A Karcsi bácsi kérdezgette minden nap tőlem, hogy megllett-e az óra, úgyhogy gondoltam, szólok most neki, hogy valami itt nem stimmel. Csókolom, mondtam a Karcsi bácsinak a tornatanáriban, de ő erő egészséggel köszönt most is. Azt kérdeztem tőle, hogy vajon a Tivadar, aki a leglomhább a Cooper-teszten, de még a svédsekre nyre se mer felugrani, meg tudja-e állítani szerinte tíz alatt a stoppert. Elmosolyodott, mert sejtette,

hogy miért kérdem. Kérdezte, hogy biztosan nem volt-e ezelőtt órája a Tivadarnak, de mondtam neki, hogy ha azokat a műanyagokat nem számítjuk, amiket a cukorkás automatában pörget az ember a strandon, akkor nem, és azt meg tudjuk mindketten, hogy a Casio az más kategória azért. De honnan tudhatnánk, hogy az enyém van nála, kérdezte a Karcsi bá', én meg mondtam rögtön, hogy a telefonszámokból mondjuk, mert nem törölte még talán ki őket, és akkor a Takács Béláék meg a Varga Zoltiék száma mellett benne van az is, hogy Otthon 414-442, és az a mi számunk, nem pedig a Tivadaréké. Jó ötletnek tartotta ezt a Karcsi bácsi, mert a telefonszámokat beírták az osztálynaplóba is, úgyhogy abból meg lehet majd mondani, hogy kinek 414-442 a száma.

Az osztálynapló a Kati néninél volt, aki az év végi jegyeket írta épp bele, amikor megjelentünk a Karcsi bácsival a tanáriban. Elmondta a Karcsi bácsi, hogy mi a helyzet, és elkérte a naplót, aztán megkereste a Tivadart. Azzal ment oda hozzá, hogy úgy tudja, megvan a telefonjában a Takács Béláék száma, és hogy elkérhetné-e a Tivadartól, mert fel kellene hívni a Béla mamáját még az évváró előtt. Csipogtatni kezdte a Tivadar a Casiót, és persze benne volt a Béláék száma. Eszerint nem jött még rá, hogy törölje ki, úgyhogy elkérte tőle a Karcsi bácsi az órát, és mondtta a Tivadarnak, hogy ez aztán nem volt szép, és olyan színe lett akkor a Tivadar fülének, mint az agyaggalambok. Visszaadta a Casiót, de mondani nem mondott egy szót sem. A Karcsi bácsinak se meg nekem se. Nem haragudtam rá végül is. Visszacsatoltam a csuklómra a Casiót, és a *Kacsamesék* dallamát kezdtem csattogtatni a szíjával. Hú-ú!

Úgyhogy jól indult a nyár. Amikor legközelebb kitekertünk a Tókaji Parkerdőbe agyaggalambért, a Takács Bélával meg a Varga Zoltival, megígérték, hogy nem esznek majd legközelebb a Tivadar anyjának a sütiéből farsangkor. A barátaim voltak, bent volt a számuk a Casióban.

Tillmann Hanna

Régi mese II, 2017

kollázs, papír, újságpapír, grafit, 42 × 29,7 cm

Halmi Tibor

Egy hivatali délutánon

„ha figyelek, minden megtörténik”
(Garaczi László)

hivatali délután, első emelet,
az üvegpalotán átszüremlő erős napsütésben
headsettel a fejemen hívásokat várok;
egy gép betárcsázza az ismeretlen számokat,
nekem csak annyi a dolgom, hogy a bejövő hangokat,
amik gyanútlanul hallóznak bele a gép által
generált csendbe, a protokoll szerinti menetrendben tereljem
egy koncentrált beszélgetés irányába,
és a végén eladjak nekik egy szolgáltatást,
amire semmi szükségük; a vonal másik végén
kisnyugdijasok, bankárok, doktorok,
pár perces monológok ritmusra vágva,
amikor panaszkodnak, mert mégiscsak
emberekkel beszélek, gondolok az ebédszünetre,
a ki nem húzott vasalóra, és bízva benne,
hogy a lakótársam otthon van,
latolgotom az elektromos tűz esélyét.

*

nem mondanám, hogy erre vágyom,
erre a napi száz-százhusz
agyzsibbasztó hívásra, erre a töredezett,
az udvariasság fészeknyi terétől
megfosztott, sérült kommunikációra;
itt a szavak jól ismert melegébe sem

lehet bevaccolódni, de valahol
el kell kezdeni, megteremteni
a dolgozói folytonosságot, ki kell préselni
magamból azt, amit egy egyszerű
gyakornok is két küzdelmes hét után magáénak tudhat,
hogy számítanak rá, feladatot adnak neki,
ráköszönnek a folyosón, előzékenyen
felajánlják, hogy lekapcsolják utána a villanyt;
megtévesztő küldetést kell véghezvinnem: gyakorolni
a fontosságot, kritika nélkül nyomni
a liftben a gombokat, ezerszer mosolyogva
kérdezni a hozzám hasonló idegentől,
hogy hányadik emeletre mész, és nem kérdezni
tőle semmi mást, mert minden más
felesleges zaj.

*

egymagamban bambuló sziget vagyok;
ha megérintenek, ha hozzám szólnak, kiderül,
hogy minden igyekezetem ellenére
nem vagyok jelen; az üveglakon át
elém táruló kertet, a nyári szélben
a mindig egy irányba bólogató páfrányokat lesem,
vagy elmerülök valamilyen részfeladatban,
és amikor egy újabb szívességet kérnek tőlem,
szinte látom magam előtt az arcomat,
ahogy kelletlenül fintorba rándul;
és akkor itt vannak ezek az emberek,
milyen kétségbeejtő és egyszerre megrendítően
izgalmas nézni őket, ahogy kávécsészét
tesznek arrébb, papírhegyekkel etetik a nyomtatót,
ahogy óránként tíz percre felállnak az asztaltól,

ilyenkor kellene lemenni velük az udvarra cigarettázni,
vagy azzal a kevés emberrel, aki fenn maradt,
beszélgetni egy jót, a folyosón tanácstalanul lődörgőknek
egyenként megveregetni a vállát,
előreengedni őket a vécénél, rájuk mosolyogni.

*

majd belegebbedek az önzésbe,
hogymagamé, ne pedig másé legyek,
ne ezé a feladaté itt, előttem, ne
a telefonvonal finomra hangolt bűgása
határozza meg, hogy ki vagyok;
bár azokkal, akikkel az épületen belül egy légtérben
szívom a levegőt, csak a munkáról
bírok beszélni, azokat pedig, akik kint, a jó levegőn,
bőrükön keresztül valós időben szívják magukba
a D-vitaminban gazdag napsugarakat,
nem érdekl, hogy én is létezem;
talán ha kimennék, de ahhoz meg fel kéne mondanom,
ha pedig felmondok, jönnek a félelem szülte
ismerős rémálmok, a súlytalan, mégis légsújtásos,
kitapintható szörnyhelyek: egy gyárépület
sötét kohójában vagyok, egy bizonyos szegletét az épületnek
alig érzékelhető, gyenge lámpafény világítja meg,
és én robotkarra erősített láncfűrészszel állok
egy futószalag előtt, viasztömbökből
kell emberalakot készítenem, de nem megy.

*

most is egy fekete rigót nézek ahelyett,
hogym dolgoznék, egy apró, ugráló mozgásában

kiteljesedő, elkenődött-fekete-foltnyi
madarat; csőre valószerűtlenül sárga, feje
ide-oda inog, ismeretlen lehet számára
ez a tér, ez a szögek és görbületek által megrajzolt
titkos térszerkezet, az emberi roncsok hazája,
ahol a kert is úgy van elrendezve, azt a benyomást
kelti, hogy tervezője vonalzót nyelt le
egy túlórakkal teli, óvatlan estén; e viszonyok
közt kell mozognia, ugrálnia egyre,
csodálkozni és alkalmazkodni egyszerre,
de még mindig azzal a fölényes, kiszámíthatatlan,
naiv szabadsággal lépdél, ami egy ilyen
röpképes állat számára a madárnyi égről tudható;
ám az üveg is az eget tükrözi, és szellőztetésre
nyitva van hagyva az egyik szemközti
tárgyaló, a rigó odaoson, bekúszik,
és amíg a dolgozók észreveszik, nagy riadalmat
kelt egy csendben eldugult lefolyó.

Szendi Nóra

Végképp elfelejtett beszélni

(regényrészlet)

Egyszerre már nem volt többé olyan, mintha. Nem volt többé olyan, hogy mintha. Mintha lenne valami, de még sincs. Ez már nem volt, mert lett.

Lett egy csaja. Igazából nem is csaja, mert Risch Blanka nem egy sima csaj volt. Sőt, már Risch Blanka sem volt, napról napra foszlott le róla a vezetékneve. Blanka, próbálgatta magában, egyszerűen Blanka, Blanka, Blanka. És azt is, hogy barátnő. Hogy ez a csaj, aki éppen hogy nem egy sima csaj, hanem a Blanka, az az ő barátnője.

Végképp elfelejtett beszélni. Sosem volt az erőssége, de ezekben a hetekben valahogy különösen elmulyult. Nem bánta. Ha Blanka ránevetett, ő is vigyorgott. Különben is vigyorgott, sosem tapasztalt gyakorisággal, önkéntelenül.

Hogy milyen volt Blanka. Valahogy mintha azt a pár dolgot is, amit tudott róla, elfelejtette volna, mióta jártak. Eleve az is, hogy járnak, ez a szó. Amiben benne vannak ezek az orrfacsaró füstölő- és lábszagú teaházak, ahol relaxációs zenékkal meg műázsiai cincogással basszák szét az ember agyát, a margitszigeti sétálgatások, ahol a zenélő szökőkútból áradó klasszikus zene meg a divatos futógöncökben kocogók basszák szét az ember agyát, meg az úgynevezett fiatalos helyek, amelyeket valószínűleg hatvan alatt rajta kívül senki sem nevez így, és ahol mindenki, aki él és mozog, úgy alapjáraton, a pusztá létezésével szétbassza az ember agyát. Mondjuk Blankával pont ilyen helyekre mentek, mínusz teaház, mert ugye szép idő és növények, annyi különbséggel, hogy az agya nyugalmi állapotban volt, semmivel sem lehetett szétbaszni. Tulajdonképpen egyáltalán nem érdekelte, hol vannak, felőle akár egy pincében is ücsöröghettek volna.

Blankának a szeme mindenhol egy kicsit más színű volt, hol mi tükröződött rajta éppen. Mindenhol szép volt, egy pincében is szép lett volna.

Látod ezt a fát, ilyeneket mondott Blanka, na, ez a platán. Olyan szép, nem?

Blanka kitalált valami ilyet, hogy az nem lehet, hogy ne ismerje a növényfajtaikat. Legalább a fákat, amik, így mondta, itt élnek körülöttük. Vigyorgott, mondta, hogy ismeri őket, egyik zöltség olyan, mint a másik. Blanka nevetett, leintette, hogy ez szörnyű, mert például nézze meg, de tényleg oda nézzen, hogy annak a levélnek mennyire más az alakja, mint annak, az egyik, mint egy tenyér, a másik meg ilyen lándzsaforma, olyan nincs, hogy ezt nem tudja megkülönböztetni.

Nagyon szép, mondta, és nézte a fát, a platánt, ahogy tükröződik a Blankának a szemében. Vigyorgott, örült, hogy Blankának tetszik az a zöltség.

Nem is azt nézed, hülye, nevetett rá Blanka a szemével, amiben most már ő is tükröződött. Szerencsére nem látszott nagyon, a pupilla feketéjén, mint apró mozivásznnon, a vigyorgó feje. Ilyenkor egy pillanatra meghökkent, hogy az tényleg ő, mármint hogy ő jár a Blankával, vagy micsoda, ő van együtt vele, ez az ilyen fejű ember, ezt az ilyen fejű embert meg a Blankát más emberek együtt látják, egymás mellé téve, hogy ezek egy pár. Ha erre gondolt, egy pillanatra megsajnálta Blankát, amiért így látják más emberek, meg egyáltalán, hogy ez történik vele.

De Blanka úgy viselkedett, mint akivel valami jó dolog történik. Onnan tudta, hogy hasonló történhet Blankával, mint vele, mert a Blanka is olyan bután nézett rá, mint ő a Blankára, olyan aranyos butalány pofija lett.

Sétáltak vagy ültek, az is mindegy volt. Lehet, hogy szeretett sétálni. Nem csak úgy menetelni, inkább andalogni. Olyan buzi hangzása volt némelyik új szónak, pedig egy jobb élet tartozékai

voltak. Beszéltek mindenfélét, azaz inkább Blanka beszélt. Néha ő is mondott valamit.

Jó volt, hogy nincs munkája. Most először nem úgy gondolt erre, mint valami elkedvetlenítő szarra, ami még pluszba ott van mindenek mellé, hogy ezzel is kéne foglalkozni. Nem kellett. Vagy hát kellett volna, de ha eddig azért nem bírta rávenni magát, mert minden közömbös volt a számára, most azért nem bírta rávenni magát, mert Blankán kívül volt minden közömbös a számára. Arra gondolt, majd valami lesz. Itta a százforintos szódákat, és andalgott.

Állatokat is láttak, ezt is a Margitszigeten. Ott többször is voltak ezekben a hetekben, máshol is, a Pöttyösben, vagyis a helyükön, így mondta Blanka, ahol először, másodszor és harmadszor ültek, meg aztán negyedszer is, a levelezés után. A levél után. Összefolytak ezek a helyek, hogy hol mi volt, egy-két pillanat maradt meg élesebben, a többi valahol Blankában kezdődött és végződött, benne voltak ezek a helyek, ő vitte mindet magával.

Meglepődött, ő azt hitte, a Margitsziget, az egyenlő az idióta szökőkút, meg az irritáló futók és a még irritálóbba szerelmespárok, nem az, hogy itt sétálnak, és a Blanka mindennek örül, hogy fa is van, meg szarvas is van, meg valami baromfiak, és ezeket megmutogathatja neki. A szarvas, vagyis őz, ezt mondta Blanka, ez biztos olyan, mint a japán meg a kínai közti különbség, oda-jött a rácshoz, Blanka füvet tépdesett neki.

Nem harapja le a kezéd az az izé, kérdezte.

Dehogy harapja, nézd, milyen szépen leesi, nevetett Blanka, és mutatta.

Soha életében nem tartotta volna oda a kezét egy ilyen dögnek, mégis azon kapta magát, hogy Blanka szépen nézős unszolásának engedve hagyja, hogy az őz a nedves orrával összenyalja vagy -taknyaddza, összeőzze a tenyerét, majd önként és gyakorlatilag őszintén megállapítja, hogy tényleg aranyos. Ilyeneket beszélt.

Kézen fogva mentek. Ő lassan, mert Blankának kettőt kellett lépnie, míg ő egyet lépett. A rács mögül mindenféle tollas jószág meregette a szemét, tologatta a nyakát, meg is jegyezte, olyanok, mint a dinoszauruszok. Blanka nevetett, hogy kicsit tényleg olyanok, ugyanaz a család, de a dinoszauruszok is cukik. Minden állat cuki, jó, talán a pókok nem. Ugye, nem fél tőlük? Mert ha ő, Blanka pókot talál, nem meri elfogni és kitenni, pedig szegények, nem kellene meghalniuk. Neten látott is ilyen pókfogót, annyira nem drága, csak mindig akkor jut eszébe, amikor már ott mászik a pók, és ő pánikba esve csapkod. Neki, Blankának amúgy egy cicája van, a Bocika, egy magának való kandúr, szerinte meg fogják találni egymással a közös hangot, és alig várja, hogy találkozzanak. Mondta, hogy neki egy Bardi Bandija van, és nem különösebben várja, hogy találkozzanak, de Blanka, aki egy búzló szakállú csövéssel is olyan kedves, mintha a barinője lenne, biztos meg fogja vele találni a közös hangot. Blanka nevetett, méltatlankodott, ő soha nem mond ilyeneket, hogy barinő.

Furcsa, de továbbra sem dugta volna meg Blankát. Vagyis nem is az, hogy dugta, ezzel a szóval is lett valami baj. Egyelőre nem jártak egymásnál, na. Egyelőre nem akarta megtalálni a közös hangot a macskával, nem akart emberséges módszerekkel pókokat hajkurászni (az igazat megvallva soha az életben), nem akart belépni egy ilyen nyilván minden négyzetcentiméteren blankaillatú lánylakásba, és ott használni Blankának a dolgait, és együtt fogat mosni, mert ez nem valami véletlenszerű odavetődés lenne, azaz lesz, amikor az ember csak úgy bevágódik az ágyba, de a végén persze ott kötni ki, a Blanka ágyában, és várni, hogy a Blanka levegye a ruháit, akár máshol, akár előtte, és együtt feküdni, nem bírni magával, közben mégis berozsdásodva lenni, meg próbálni odafigyelni arra, hogy a Blanka egy ilyen picike, törékeny kis lény, akire nem eshet rá csak úgy egy ormóttan partvisnyél, és arra sem vágyott, hogy reggel rájőjjön a szarás, és ki tudja, hol van a Blankának a lakásában

a vécé, lehet, hogy a konyha mellett, ahol ücsörögnek, és teát vagy kávékat kortyolnak, amit ad a Blanka. Amúgy persze ezek egy jelentős részét akarta, nagyon is, csak nem úgy, hogy ott van a macska, a tárgyak, a túl sok feldolgozandó inger.

Ami már így is túl sok volt. A Blanka szeme, benne az ég, a felhők, az állatok, a mindenféle zöldek, a Blanka szeplői, a Blanka nevetése, a Blanka kapaszkodó keze tömegközlekedéskor, a Blanka történetei a barátairól, a családjáról, a főnökéről, a tudisten, hányezer dologról, a Blanka, ahogy mindenfelé hurcolja őt, ő pedig megy engedelmesen, bazsalyogva. Azt érezte, hogy egy hegyet is megmászna a Blanka kedvéért (persze jobb lenne, ha volna ott betonút), hattól nagyjából éjfélig mégis holtra fáradt. Azt sem bánta, ha egy-egy nap kimarad, akkor több ideje jutott a feldolgozásra. Esténként az ágyába henteredett, berakott szinte bármilyen pornót, és meg is volt percek alatt. Aztán feküdt hanyatt a sötétben, és ha becsukta a szemét, látta.

A Blanka ezekben a szép nyári ruhákban, amikből nem lógott ki zavaróan a melltartója, mikor a nőknek a bőrbebe vág az az átlátszó nejlonpánt vagy mi, meg ezek a ronda csipkés dolgok, csak látszott a melle formája, hogy az is milyen picike, nem úgy kézbe való, mint valami markolászható csöcs. Blanka derekára tette a kezét, fel-le vándoroltatta csípőtől tarkóig, míg smároltak, de kikerülte a mellét, és később vette csak elő, hanyatt fekve. Mikor elképzelt korábban egy ilyen picike csajt, vagy hát jó, picike lányt, nem gondolt bele, hogy milyen picikék külön is a részei, nem csak a melle, hanem az ujjai, a lába, a foga, a ruhái. Egyszer a kezébe nyomott valami kardigánt, egy ilyen blankailatú, miniatűr rongyot, és elszökdelt vécére. Nézte, fogta ezt a kis dolgot, alaposabban is megvizsgálta, jobbra-balra sandított, nem figyel-e valaki, mit csinál, beleszipantott, de összességében nem értette, hogyan férhet rá ez egy emberre. Ezen a kardigánon gombok sem voltak, csak valami szalagok csüngtek róla, amiket Blanka követhetetlen mozdulatokkal tekert magára,

és kötött belőlük masnit a hátán. Hogy tud valaki masnit kötni a hátán.

Ez például akkor volt, amikor meg a csillagokat nézték. Valami tónál. Volt a városban egy tó. Ő azt hitte, mert ezekben a hetekben sorra dőltek meg az elképzelései, hogy a tó, az valahogy mindig távol van a várostól, mert a buzi természet része, és a városban nincsenek ilyen nagy kiterjedésű természeti buzi-ságok. Hát voltak, és látszott, hogy a Blanka ismeri az összes ilyen, és meséli, hogy itt ezzel volt, ott meg azzal, itt régen egy másik hely volt, ami meg ezért és ezért érdekes, amott meg bőrig ázva beleesett egy pocsolóába, látszik is az a kátyú. Jó volt egy olyan városban élni, aminek minden pontja a Blankáé. Nézték a csillagokat, hallgattak. Átkarolta Blanka vállát, aki a mellkasához bújt. Ez a karolás is óvatos volt egyelőre, nehogy a Blanka össze találjon törni, vagy megsérüljön, amiért csak úgy rárakja a kezét.

Olyan nyugodt vagyok veled, szólalt meg Blanka.

Ő meg csak nézte a csillagokat, és arra gondolt, hogy Blanka, Blanka, Blanka.

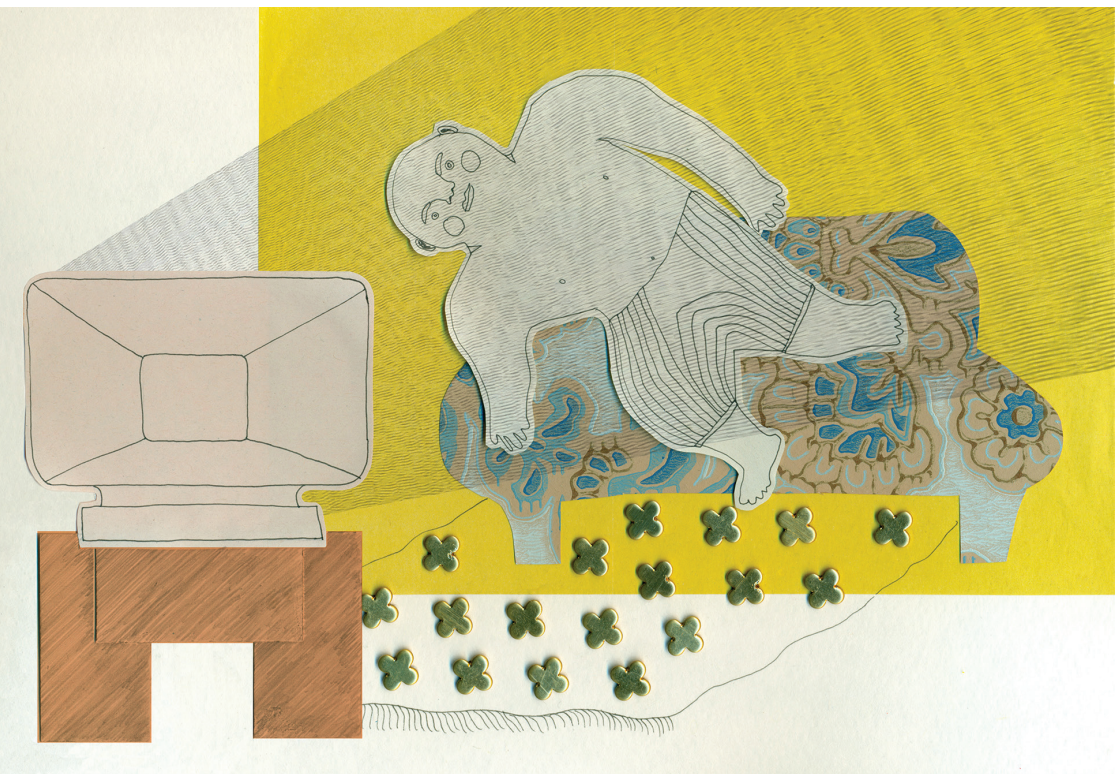
Itt vagy, kérdezte Blanka, és megpuszilta az arcát. És minden alkalommal, amikor Blanka megpuszilta ezt a semmilyen, leginkább papírzacskóval letakarandó fejet, azt érezte, hogy van arca. Hogy talán tényleg jó még valamire ez az arc.

Nézett mulyán Blankára, és arra gondolt, hogy Blanka, Blanka, Blanka. Végképp elfelejtett beszélni. Egyetlen szóra szűkült a szókincse, de azt sem merete kimondani, csak magában, hogy szokja, hogy ne botoljék el rajta a nyelve, ha majd végre összeszedi hozzá a bátorságot.

És volt még az a másik szó, amire napról napra többet gondolt. Amivel úgy dobálóznak az amerikai filmekben, hogy csak úgy kutyafuttában belebőfentik a telefonba beszélgetés végén, meg amikor épp eszükbe jut. Vagy a fészen is, mindenki mindenkire, és hányják a szívecskéket és a szívecskét szorongató

kutyás, macskás, értelmezhetetlen állatos matricákat. Amit ő érzett, azt nem lehetett kifejezni egy értelmezhetetlen állatos matricával.

Nézett mulyán Blankára, arra a kimondhatatlan szóra gondolt, és végképp elfelejtett beszélni.

Tillmann Hanna

TV meditáció, 2017

kollázs, digitális technika, 29,7 × 21 cm

Norman Jope

A vágató táltos

Ezt most a sárba írom
valahol a Pusztán, vagy egy aluljáró
kongó csarnokában, ahogy egy hangszóró recsege
üdvözöli kedves utasainkat
a Nyugatiból a Keletibe tartó utolsó metró. Ismerős ez a hely –
a büfék ablakában senyvedő
langyos üdítősdobozok,
a műanyag padokon horpasztó,
átutazóban levő romák,
a kék alapon sárga betűs felirat –
ez is csak egy város, „szürke gyom”.
Efféle városokban és peronok mellett
játszódik ez a vers.

Egy másik verset karcoltam turultollal
a melled alá, csiklandozva
fehér húsodat, míg hajad vadul lobogott,
ahogy rázott a termékeny nevetés.
Az a vers is afféle térkép volt,
pelyhes ujjakkal bőrödbe metszett rajz –
de te magadra dobtad köntösödet, és
a fürdőszoba falának részén át
olyan földre menekültél, ahol
aligha létezhetett az a vers,
metsző szélbe, turuljárta tág terekbe...
Nem említetted, hogy elutazol,
Így el sem tudtam köszönni tőled.

Nem is írtam tovább. Most viszont
egy másikban vagyok, és bámulom
a halk, semmilyen tájat.
Fakó betonszállodák szocreál pompája
és egy hortobágyi ökör görbe szarva
vesz körül; sehol egy kis árnyék.
Állok a fortyogó kutak gőzében,
a nap pedig, ez a fenevad,
a légkör vicsorgó házörzője,
sosem nyugszik, egyre üldöz,
és ekéjével a fejemet szántja.
Itt vagyok hát; talán megszököm előle,
ha téged üldözlek. Csakhogy ez nem sakkparti,
hanem vágatás és nyílzápor,
ahol az ellenfél csak színleli a vereséget.

Ahogy kitekeredik ez a felcsavart versszőnyeg,
úgy én apránként megteremtem magam,
és egyre közelebb férközöm hozzád.
Gólya suhan el a napraforgók felett,
a kukoricásban egy nyúl szökdécsel.
Egy tanyán egy kút nyikorog az akácok alatt.
A vers most keletre tart, azóta egyéb hatalmak
befolyása alá került tájak felé.
Egy hosszú, egyenes úton baktatok
a nyárfák alatt, a kánikulában.
Mellettem elhúz egy biciklis.
Valamikor tudtam villámként cikázni,
és egyszerre két helyen lenni...
Csomós ereimet tapogatva keresem a varázsszót,
Szívem pedig zörögve dobol.

A Tisza zavaros vizében kereslek
a szegedi hídról, Ophelia,
aki élsz, csak a nádasban alszol.
Békéscsaba főterén is kereslek,
a Hotel Fiumében,
egy levesestálba meredve,
apró babszemekkel.
A makói múzeumban,
ahol tréfából egy angol nevet
hagyok a vendégkönyvben.
Téged kereslek Hódmezővásárhely
göcsörtös utcáin menetelve,
ahogy elrobog mellettem
egy kiskatonákkal tömött teherautó.
Én egyre csak kereslek, míg fölöttem
összeborulnak a halál fekete szárnyai.

Táltos vagyok. A törzs titkainak tudója,
nyelvjárásainak ismerője,
ősi ígéinek kódexe –
a tájakat egyesével megnevezve szelem át,
egyre beljebb hatolva a Sztyeppébe.
Végigsöprök rajtuk, definiálva,
értelmezve és napvilágra hozva őket,
hogy aztán holdad örült vágója
mindent ismét homályba borítson.

Te bestia, te Boszorkány, te szárnyas néMBER,
merre vagy? Az idő egyre csak
a pályaudvarok óráinak jármát tapossa –
a napraforgók szolgámód száradoznak,

ahogy rozsdás fogával a fejüket rágja.
Ott ketyeg az idő a lépteimben, folyton követve,
és a világegyetem még jobban kitágul.
Végül én is csak egy röghöz kötött vén trotty leszek
egy toprongyos Tanya tornácán,
és farkasszemet nézek majd a nappal.
Végül az erő nem vesz el, csak (ismét) átalakul,
s a szívből egy kád hideg olajban ázó Lángos marad.
De végtére is az ember csak *human*,
a Táltos pedig illékony, akár a szikra.

A fákkal szegett szántóföld
még a déli nap tüzeiben imbolyog –
én gólyaként a magasba csapok, és sasként szelem az eget.
A vers immár Pesttől Gyuláig terjed
egyvégtében, és üldözi saját megtagadott súlya.
Így üldözlek én is téged, mint e profán,
esztelen, úzótt szentháromság
– nap, hold és éj – egyike. Te elől,
én utánad, s mögöttem az íjász.
Hús-vér tehervonatként zakatolok
keresztül a versen, és tovább,
a szavakon túli révületbe; nemcsak
egy sötét szobába a képernyőre meredni,
hanem a Puszta ragacsos sarába
vagy egy szürke vidéki állomásra –
visszatérve a földhöz, magam is porrá lévén,
egy ősi varázstól izzó száraz országban.

Éjjeli villamos

Avar lepte utcák. Az éjjeli villamos ajtaja
recsegve kivágódik, fáradt és súlyos testek
kúsznak föl rá, küzdve a nehézkedéssel.

Hunyorog rajta a nappal és feszeng az éj, mintha
a komor kocsiszín felé robogna, hogy ott
hevenyészett utasaival együtt belepje a rozsdá,

és nincs persze gyógyír, a halál dallamára
táncol a vén idő, és ettől még csábítóbb
a földi gazdagság mély álma –

de még annál is inkább egy illatos kert,
hosszú zarándoklat után, narancs- és olajfaligeteiben
játékos szüzekkel, de ne menjünk túl messzire.

Az utasok csak mélán sodródnak
a lámpák pislákolásával szaggatott időben, míg
odakint a poros bérházakról hortyogva hámlik a festék,

az óra, ez a nagy fekete varangy, ötöt kuruttyol,
egy madarat elnyel egy macska feneketlen tekintete,
és valaki ólálkodva a sínekre tapasztja a fülét

ebben az ádáz, kárhozott városban,
ahol egyre csak cikáznak az automatás kávéval hajtott,
sápadtságán ragyogó éjjeli villamosok.

Tarcsay Zoltán fordításai

Tillmann Hanna

Énekesmadár, 2017

kollázs, digitális technika, giclée-nyomat, 42 × 29,7 cm

Klajkó Dániel

Tökéletes körök

Gábor fészkelődött a padban. SSzorította magas lábfejét a cipő, a térde minduntalan beleütődött a deszkalapba, ahol az uzsonnásdobozát tartotta. A karja már zsibbadt, és gyakran a ceruzát is kiejtette az ujjai közül. Egyre nehezebben viselte az iskolában eltöltött időt, már érezhető volt a nyár, már látni lehetett a végét. A jobb farpofájáról átdőlt a bal farpofájára, meg is vakarta sűrűn. Egyre gyakrabban pillantott az órára, de mindig fájdalmas volt ez a pillantás, a mutatók álltak. Ahogy észrevette, egyedül csak a másodpercmutató vándorolt, olyan katonásan mozgott. Egy, kettő. De egy nagyon lassan mozgó katonára emlékeztette. Egy, kettő. Olykor-olykor átsiklott a tekintete a tanító néni tarkójára. De így, hátulról is tökéletes összképet nyújtott.

Piros szoknya volt rajta, amiből kigömbölyödött a fenéke, és ugyan az alsós fiúk még nem tudták kihasználni a látvány által nyújtott élvezetet, a felsőbb osztályokban gyakran füttyszó kíséerte azt a pillanatot, amikor a tábla felé fordult. Fehér blúz volt még rajta, amiről Gábor szüleinek megvolt a véleménye. Esténként, mikor előkerültek az iskolai dolgok a beszélgetéseikben, akkor szokták megemlíteni a tanító néni fehér blúzáét. Gábor szülei szerint túl nagy a dekoltázsa ennek a blúznak. Gábornak azonban fogalma sem volt arról, hogy mit jelent a dekoltázs, majd csak egy év múlva sikerül megfejtene a szó jelentését. Az iskolástársak épp az uzsonnájukat falatozzák ekkor a 6. b osztályban, Gábor kikéredzkedik a mosdóba, és szembetalálkozik egy felsős fiúval. Ez a felsős fiú az, aki felvilágosítja Gábort a dekoltázsról.

Hát belátsz a csöcsei közé, fogod?, mondta a fiú.

Azt nem tudta, hogy fogja-e, abban azonban már biztos volt, hogy tudja, mi az a dekoltázs.

Anyának is van dekoltázsa, de abba nem lehet belátni, mondta neki Gábor, de ezen a nagyobbik fiú csak jót nevetett, majd beleköpött a mosdókagylóba.

Na, most már húzz ki, mert szarnom kell, mondta neki.

A tanító néni tökéletes köröket rajzolt a táblára: sehol egy görbe vonal, sehol egy tojásforma. Az ő füzetében csak kisebb-nagyobb tojások sorakoztak. Egy képre emlékeztették a tanító néni körei, ami a nagypapa karosszéke felett függött. Egy félig fehér, félig fekete kör volt. Sok ideje ugyan nem volt szemügyre venni, mert a nagypapa mindig kizavarta, ha a karosszéke körül tartózkodott. Olvas, koncentrál, mondta ilyenkor, őt ne zavarja senki. A nagymama se mehetett a közelébe. Hosszú házasságuk alatt csak akkor érintkezhetek, ha érkezett az éjszaka, és egymás mellé kellett feküdni az ágyba. A nagymama mindig mondogatta, hogy ez jó így neki, elfogadta ő így a papát, de Gábor látta rajta, belül sosem tudta teljesen elfogadni.

A tanító néni, bármennyire is foglalkozott a táblával, és bármennyire mellőzte tarkójáról a szemeket, képes volt meghallani még a gondolatokat is. Megfordult, majd kissé szürkés szemeit Gáborra emelte, felemelte a hangját.

Merre jársz? Gábor, na? Jó lenne, ha a sugarat, illetve a felezővonalat rajzolnád!

A hangja is olyan volt, mint a blúz és a szoknya. Passzolt hozzá: illett a gömbölyű fenekéhez, a dekoltázshoz. Gábor úgy hallotta, hogy a felsős fiúk a tanító nénitől azt is szeretik hallani, amikor leszidja őket. Ilyenkor, amikor megfordult, a lendülettől megremegett a dekoltázsa, ugyan Gábor nem tudta ekkor még, mi az a dekoltázs, de azt tudta, minden fiú azt nézi. Így hát ő is nézett ilyenkor valamit.

Miután a tanító néni visszafordult a táblához, hogy újabb tökéletes köröket, abba pedig vonalakat, azaz sugarat rajzoljon, valaki megbökte Gábor vállát. Apró érintés volt ez, nem is tudta, hogy valóban érezte-e. Talán csak a képzelete játszott

vele. Talán csak megborzongott, vagy valami végigfutott a hátán. Nem tudja. Aztán az érintésből szavak lettek.

Pissz, Gábor... Pissz, Gábor...

Laci volt az, fedezte fel a pisszegés mögött egyik osztálytársát. Nagy langaléta gyerek, akinek elálló füleinél csak a hatalmas tenyere és óriási lábmérete röhejesebb. Mutáló hangja pedig bántóbb volt a fülnek, mint az iskolában hallható csengőszó. Minden osztályban volt egy ilyen. Gábor sem szerette, ahogy egyik diák és tanár sem. Ő volt az, aki esténként egy csomag cigarettával lófrált a faluban, megbukott évente két-három tárgyból, és aki néhány év múlva gyereket csinál a falu kurvájának. Nem szerettek vele mutatkozni az iskola tanulói. Gábort ugyan nem zavarta sem a lófrálás, sem a cigaretta, mindig az édesapját jutatta eszébe, de mivel senki sem kedvelte, és ő sem akart kilógni a sorból, így nem mutatkozott, nem beszélt vele. Idegesítette a pisszegés, még azt hiszik, beszélnek egymással, még csak az kéne. Ha a tanító néni meghallja, talán megharagszik, és kevesebbet fog foglalkozni vele. Próbálta kizárni a hangot, ahogy az érintést is. Biztos hallotta? Talán nem is neki szólnak. De a pisszegés nem hallgatott. Kénytelen volt hátrafordulni.

Mi van?, sziszegte.

Tegnap segítettem a mamádnak, válaszolta Laci azon a mutáló hangján. Hiába súgta, így is lehetett hallani.

A mamámnak?, kérdezett vissza. Mert nem is gondolta, hogy a nagymama szóba áll ilyen gyerekekkel.

Igen, felakasztotta magát a játszótér mögött, de levágtam a kötélről.

Akkor bicskát is hord magánál, talán most is itt van nála? Gábor nem igazán értette, miről is magyaráz neki az osztálytársa, akit utál. Azt tudta, mi az az akasztás, néhány éve a mellettük lévő házban a Rózsa néni is felakasztotta magát. Az apja úgy mondta, kampóra akadt, és nevetett mellé. De azt már nem tudta, a nagymama miért akasztotta magát kampóra.

Iskola után gyere velem, mondta Laci. Talán még ott van a kötél.

Gábor nem akart Lacival mutatkozni mások előtt, de a beszélgetést is le akarta zárni, így is túl sok időt töltöttek már el vele. És úgy érezte, a tanító néninek kezd működésbe lépni különleges képessége. Egyre kevésbé foglalkozott a táblával, fülelt, kereste a hang forrását.

Oké, fogta rövide.

Miután szóban megállapodtak, visszafordult a táblához, és újra a tökéletes köröket nézte. Még mindig azon csodálkozott, milyen egyenletesek, és egyik sem tojás.

A kicsengetés csakugyan elérkezett, habár éveknek, évtizedeknek tűnt Gábornak. Egyre csak a nagymamán járt az esze. Tegnapelőtt még találkozott vele. Akkor semmi baja nem volt. Ugyanúgy főzte a meggyzsószot, mint mindig, ha átment hozzá. Ízesített kakaót főzött, aztán együtt bosszantották a nagyapát, ahogy hangosan kacarásztak a konyhában. Folyamatosan kérdéseket tett fel magának: Miért hazudna Laci? Talán így akar barátokat szerezni? Így akar rákényszeríteni, hogy vele menjek?

Az Iskola utcába beszéltek meg a találkozót, de jó messze az épülettől, nehogy valaki meglássa őket együtt. Még azt hinnék, hogy közösen mennek valahova. Amikor Laci feltűnt a meggyfák alatt, Gábor behúzódott az egyik kapubejáróba, ott várta be.

Merre menjünk?, kérdezte Laci, miközben rágyújtott, és úgy eregette a füstöt, mintha ez a legtermészetesebb lenne így iskola után. Nagyon felnőttes volt ez Gábor szemében, úgy nézett ki, akár az apja. Mint egy igazi felnőtt. Ő csak évek múlva tanulta meg így eregetni a füstöt, ilyen hetykén tartani a cigarettát az ujjak között.

A Kisgáton mentek, összekötötte az Iskola és a Jókai utcát, ahol a játszótér – és Laci meséje szerint – a kötél volt, amivel a nagymama felakasztotta magát. Azért választották a Kisgátat, mert így még kevesebb volt az esélye annak, hogy valaki együtt

látja őket, és elhinti a pletykát az egész iskolában. Az ösvény mellett szántóföldek terültek, még műveletlen földek, meg kukoricás, meg almafás, meg lugasok és szőlősök. Abból mindketten szakítottak, magasra dobálták a szemeket, és utána a szájukkal elkapták. Még éretlen volt, de egyiküket sem zavarta, ez volt közel hozzájuk, hát ebből szakítottak. Ahogy Gábor nézte a szőlőszemeket, eszébe jutott a tanító néni és a mai óra. Felidéztek benne a táblán lévő tökéletes köröket, amiket a tanító néni rajzolt, és persze a tojásokat is, amik a saját füzetében voltak.

Aranyos a mamád, törte meg a csöndet Laci.

A játszótérhez megyünk, ugye?, kérdezte Gábor.

Igen, oda. Mögötte van egy nagy fa, arra próbálta felkötni magát.

A játszótér illet a falu összképéhez, szolid volt. Retrónak neveztek, de csak azért, hogy leplezni tudják azt a néhány gumiabroncsot, famászókát, hintát, amit a falu költségvetése megengedhetett magának.

Mögötte pedig valóban ott magasodott egy vastag törzsű fa. Gábor először nem is értette, hogyan mászhatott arra fel a nagymama, hiszen öreg volt ő már ahhoz, hogy fákra ugráljon, még ha akasztásról is legyen szó. Laci, mintha megérezte volna, iskolástársa min törte a fejét, közelebb lépett a fa mögötti bozótoshoz, és kiemelt egy műanyag széket.

Ezen mászott fel, látod? Azt mondta, nem viszi haza, hátha egyszer még használható lesz.

Gábor a műanyag széket vizsgálta, valóban hasonlított arra, amit a sufniban látott már néhányszor, de azon krumpliszákokat, néha-néha hagymát tartottak. Arra szükségük van, gondolta, azt nem hozhatta ide ki, de főleg nem hagyta volna itt, a nagypapa és a nagymama takarékos emberek, nem kótyavetyélik el a műanyag székeket.

Laci az ág alá állította a széket. Valóban kényelmesen elérhető róla az első vastag ág. Gábor is úgy látta, ahogy a képzeletébe

idézte a nagymamát, hogy felérné, és nyugodtan köthetne rá egy csomót. Miután a széket visszadobták a bozótosba, hátha egyszer még használható lesz valamire, ahogy a nagymama is mondta, a földet kezdték el kémlelni a kötél után. Nem messze a fától találták meg. Valóban úgy volt, ahogy Laci mondta, minden úgy volt. Nézték a kötelet, közben Gábor arra gondolt, hogy a kötél is tökéletes körre hasonlít, ahogy ott élettelenül fekszik a porban. Tetszett neki, nem volt tojás alakú.

Mondtam. Hiszel már nekem?

Érdekes, legbelül valahogy tudtam, hogy igazad lesz.

Egy filmből hallotta talán ezt a mondatot, de nem is ez a fontos, hanem hogy tökéletesen passzolt a kérdéshez.

Mielőtt mindketten hazaindultak, ugráltak a gumiabroncson, felmásztak a mászókéra. Laci elszívott két-három cigaretta, és ez Gábornak még mindig nagyon tetszett, főleg az, amikor füstkarikákat is eregetett. Estig maradtak a játszótéren. Ha valaki arra járt, Gábor elhúzódott Lacitól, úgy tett, mintha nem együtt lennének. Próbálta elejét venni a szóbeszédnek. Mégis jól érezte magát. Többször megköszönte neki, hogy levágta a nagymamáját a kötélről. A búcsúzásnál még kezét is fogott vele.

Másnap átment a nagyszüleihez, végére akart járni a rejtélynek. A nagypapa a karosszékeben ült, olvasott, és próbált minél kevesebb kapcsolatot létesíteni a nagymamával és az unokájával. Néha rájuk mordult, hogy halkabban vihogjanak, nem állatkert ez! A nagymama süteményt készített Gábornak. Apró fémhengerekkel szeletelte a tésztát. Virágmintás sálát viselt a nyaka körül, miközben a tésztával dolgozott. Miután elkészültek a sütemények, Gábor meglepődve tapasztalta, milyen szabályos alakjuk van, akár a tanító néni körei a táblán, vagy az a kötél a játszótér homokjában.

Török Sándor Mátyás:

Láthatár

Megvénült lakkréteg a bútoron.
Évgyűrűk nyomai a megmunkált fában.
Rászáradt por.
Az asztalon kezek.
A tekintetem az asztalon.
A középbarna asztallap sötétlő árnyalatai.
Az asztalra ülepedett dolgok.

Megérzés

Egyszerű és különös a hangod:
a levegő se rezzen tőle,
a falak sem verik vissza többé;
anyag nélkül cseng a fülemben.

Olyan átlátszó a jelenléted.
Nemlétet hazudva rejtőzködik,
mint az ágy alá gurult pénz:
lapul, figyel, nem jön elő.

Vas Máté

Nomádok

Nincs kultúránk, se történelmünk,
nyelvünk esetleges, határaink képlékenyek.
Tüdő, máj és félelem nélkül jövünk,
arcunkon szemek és száj elkenődik.

Kulacsunk karmok harapta tócsákból töltjük meg,
elvadult csalitokon át követjük ellenpólusunk,
a körömgýárat, ahol tavaly már egész kézfejeket
szereltünk össze.

A mechanikus lábakat külhoni mérnökök alkották,
az előírás szerint megfojtottuk és elhamvasztottuk mind,
így a gyárat senki se dehumanizálhatja többé.
Némi olaj serkent, csípősebb füsttel berregtek a gépek,

aznap elért munkahelyünkhöz is a menedzserek sípja.
A nyáj országszerte kelet felé indult. Arra bővizűbbek a folyók,
kövérebb a fű, és a bérek is alacsonyabbak.
Nem hátrálunk meg, levadásszuk túlélésünk zálogát,

megtanítjuk nyelvünkre, énekli majd dalainkat,
vonszolja a századok súlyát, szelíd lesz,
és visszaadja tüdönket, az eltékozolt légkört.

Várni

(seregszemle)

Úgy mosolygott, mintha úrrá akarna lenni valamin.
Kiszabott feladata ez,
eladhatóvá hangolni egy joghurtot,
sálat, egészségügyi reformokat.

Lifttel jön, vagy lépcsőzni fog?
A szoba először túlhevült, most a nő
kardigánt húzva zárja az ablakot.
Haját először kiengedi, összefogja,
közélről a pórusokat figyeli, mint egy riadt térképész
azon szigeteket, amik jobb, ha
megmaradnak ismeretlenként.

(harag)

Lábujjhegyen élünk, kialvatlan közönytől vakon,
szemlesütve üdvözöljük egymást,
ahogy a hitükkel békétlenek, a csak papíron cégtulajok.
Talán jobb lett volna egy drágább lakosztály, nem kellett volna
úgy flörtölnie, mint aki épp parancsot teljesít.

Ha nem jön, kénytelen lesz magához nyúlni.
Hosszú lesz, vigasztalan rianás, ahogy kavics
csúszik a jégen. Nem zavar fel senkit.

Tillmann Hanna

Strohkopf an der Elbe, 2009
digitális fotó

Lábujjhegyen

Vas Máté verseiről

Bardo, Nomádok, Várni – Vas Máté *Apokrif*ban megjelent versei diszkrétnek, kialvatlanok, tapintatosak; szemlesütve jelentik be (csak úgy, mellékesen), hogy az életből való ki- és elvándorlás előírászerűen zajlott le, tartva az ütemtervet. Még látjuk is, ahogy a versbeszélő finoman összeüti két tenyerét: ez a munka is kész. Majd lép egyet, még a következő mozdulat is látszik talán, aztán eltűnik a szemünk elől. Következő munka nincs. Az *Apokrif* 2017-es évi téli lapszámának *Látószög*ében ezúttal Vas Máté áll.

„kivándorol belőle minden” – hangzik el a tavalyi év őszi lapszámában megjelent *bardó*ban, és mintha Vas versei ennek a folytonos mozgásnak, szökésnek, elszakadásnak lennének (le-) követői. Rögzíteni azonban nem képesek azokat: nincs is egyetlen kép, állapot, érzület, amelyből kiindulhatnánk, amely köré szerveződhetnének a versek. Állandó el- és továbbcsúszások,

nincs nyugvópont – hol kevésbé, hol annál mélyebb szakadékok nyílnak-tátonganak a versek sorai-szakai között. A *bardo* gondolati passzusai közé egy női alak jelenléte vegyül, legegyértelműbben a vers nyitányában és a zárlatban: „vitaminokat szed, a szoknyáját gyűrögeti / és a felhők vonulásától rágyújthatnékja támad. / rég járt az állomáson”; „régén a pasija viccelődött vele: / a csillagjegye gordiusz, csak / meg ne vágja magát, / mert a békére még / nem készült fel.” E két pont között azonban a vers olyan reflexív irányt vesz, mely nehezen (végig)követhető – ez a szakasz a vers bardója, a közties lét, az állapotváltozás színtere: sokfejú idődémonok, spirális egykedvűség, síneken várakozó varjak. Vas verseinek erénye a lebegtetés, a folytonos átmenet – hogy a felsejlő nőre vonatkozik-e a kivándorlás, vagy egyetemesen bárkire, nem tudni. Nem tartogat azonban semmi jót, hiszen utána „csak a

boltozat marad / és egy ravatal, ami többé senkit se érdekel.” Metaforái egyediek, képzettársításai váratlanok – a csillagjegy mint sorskép, a csillagok állása mint sorslehetőség, és az abban beálló zavar, rendhiány: a gordiuszi csomó mint a kibogozhatatlan sors-történet pillanatnyi üzemzavara, melynek jelentőségét pillanatszerűségében véljük, valójában egy egész élet(történet) tünetpontja: Vas egyik legerősebb metaforája.

A *Nomádok* nyitánya akár még határozott ars poetica is lehetne („Tüdő, máj és félelem nélkül jövőnk, / arcunkon szemek és száj elkenődik”), a vers egésze azonban nem bontja ki oly nyíltsággal a verskezdet lehetőségeit, mint ahogy azt várnánk – a vers iránya, képzet- és képugrásai itt is merészek, nehezen nyomon követhetőek; inkább valami sajátos, olykor groteszk hangulategész bontakozik ki a versben, mintsem nyíltan határozott ars poetica, önidentifikáció. Képalkotása ebben a versben is – a szomjúságát csak alkalmi vajúdékából oltani képes ember („Kulacsunk karmok harapta tócsákból töltjük meg, / elvadult csalitokon

át követjük ellenpólusunk”), és a távlatait tekintve ezzel ellentétes kép, a légkörré dagasztott tüdő képe a *Nomádok* komoly erőssége; ugyanakkor nehezen tudok szó nélkül elmenni amellett, hogy talán a versnyitány nyíltsága, határozott önállítása, amelyben benne van/volt esetleg egy generációs pozicionálás (új – digitális – nomádság) lehetősége, többre predesztinálta a vers egészét. Vas *Nomádokja* – képalkotásának egyedisége mellett – számomra ezért a kimaradó lehetőség darabja. Nem kell talán sokáig várni arra, hogy Vas pótolja ezt a restanciát.

A *Várni* közelebb áll a *bardó*-hoz, annak álom- és alváshiányos éberségéhez – a tulajdonképpeni vershelyzetet éppoly nehéz összerakni és meghatározni, mint előző verseiben. Inkább kiragadható mondatokkal szolgál, az előző versekhez hasonlóan. Itt is egy ismeretlen nő alakja sejlik fel, most azonban nem szoknyáját igazgatja, hanem a hús szobában húz kardigánt. Érezzük a szobabelső csökkent hőmérsékletét. A szoba először azonban túlhevült, majd kihűl. Gyors

váltás, elbizonytalaníthatna. Ha fázik, a pórusok összehúzódnak, összehúzza őket a hideg. Hány versnek köszönhetően lát(t)unk a bőr szövetei közé, a pórusokba, akár beljebb. Vas is feltérképezi a bőrfelszínt, a nő szemével látja a kültakarón a lemezmozgásokat, szigeteket, leváló darabokat. Néhol már látni az országhatárokat. Mindez azonban épp csak egy hasonlat erejéig érvényes, nem halad tovább: „közelről a pórusokat figyelni, mint egy riadt térképész / azon szigeteket, amik jobb, ha / megmaradnak ismeretlenként.” A nő vár valamire, vagy mégsem. Nem kerekedik történet, nincs történés, akció – Vas Máté versei nem mozgalmasak, képei azonban teherbíróak. Többes számban beszél, azzal a diszkrécióval, amely nevében lábujjhegyen vonulunk ki végleg egy szobából – az életből, a parancséletből, a

menedzserek, jótékony reformok ipari világából: mi szükségünk egész körömgýarakra? Összeszerelhető kézfejekre? A poszthumán világban talán érvényét veszíti az a látás, amely a pórusokat fürkészi. Az ízig-vérig emberi (test)működést, a környezet szükségszerű ráhatását a védtelen, szükségletei irányította emberi testre. Aztán kiderül, a nő egy férfit vár – „Ha nem jön, kénytelen lesz magához nyúlni. / Hosszú lesz, vigasztalan rianás, ahogy kavics / csúszik a jégen. Nem zavar fel senkit.”

Bardo, Nomádok, Várni – szét-tartó versvilág Vas Mátéé, melyet leginkább erős képei egyensúlyoznak ki. Hogy hol nyílik, és hogy milyen mély pontosan az a mélység, mellyel szemben működni kell – még nem tudjuk. De a mélység felméréséhez kevés a térképész munkája.

Mizsur Dániel

Fullánkosok maszkabálja

Tillmann Hanna szökésvonal-grafikáiról

Ahogy szoktam, Tillmann Hanna munkáival is a művészettörténet szakos beidegződéseimnek megfelelően kezdtem el foglalkozni: felmértem, hogy mióta elvégeztem, milyen messzire távolodott el az intermédiá szaktól (sokat mond erről a meglehetősen nagy, de mediális visszakirándulásokat lehetővé tevő távolságról a McLuhant szellemesen elparentáló kollázs, a *The medium is the sausage*). Felismertem, hogy az alternatív anyagokból – hajból, vajból, tojásból, színes fóliából – készült objektjei és installációi jobbára humorosak (érdemes egy jót nevetni a Schéner Ildikóval közösen készített *Szomszédokon*), míg a grafikákat inkább keserűség, irónia jellemzi. A grafikák kategorizálhatatlan stílusát latolgatva, a legkevésbé rossz jelzőt keresve, kiválasztottam a „nait”. Némi kétkedés után elfogadtam Sinkó István megfigyelését, miszerint ha kötni szeretnénk Tillmann Hannát a magyar mű-

vészettörténethez, akkor Vajda Lajos, Bálint Endre és Ország Lili érzékenységevel hozhatjuk párhuzamba az övét (mindenekelőtt a kollázsai révén: a Dunakanyart – Szentendrétől – göcsörtös nyírokérvént újrahaszználó *Régi mese* méltó folytatása az említettek szürrealizmusba hajló műveinek). Már egy hete néztem a képeket, szűrtem az intuícióim, gyűjtöttem a jegyzeteket, és azt hittem, hogy amit lehet, azt megtudtam. Ezek után felkerestem a műtermet is.

Onnan tartottam hazafelé, gondolatban tisztogattam a friss benyomásokat a villamoson, és csak ekkor jöttem rá: de hát ezek állatok! Hiszen ezeknek a képeknek a túlnyomó része állatokat, zoomorf (négy lábú, békatalpú, farkat növesztő) embereket vagy legalábbis állatok társaságában lévő embereket ábrázol, mégis úgy néztem, majd néztük közösen végig a grafikákat, hogy közben még annyit se mondtunk,

hogy „madár”. A képzőművész mindenféle reflexió nélkül beszélt az általa rajzolt soktucat zoomorf, metamorf lényről, mintha emberekről beszélne, de nekem is egy hétbe és egy műteremlátogatásba került, mire felfigyeltem erre. Úgy látszik, Tillmann Hanna képeit olyannyira átjárja a zoomorfia, hogy már fel sem tűnik. Maszkabálra emlékeztető vizuális világában magától értetődő az állatalaköltés.

Éppen ezért gondolom, hogy az állatok és az állatszerűség felől érdemes megközelíteni Tillmann Hanna művészetét. Nemes Z. Mária a kortárs, különösen az első generációs alkotóknak a poszt-humán (más szóval nem-humán, vagyis robotok, kiborgok, ugyanakkor növények, állatok) iránt táplált vonzalmával kellően megátalkodottan foglalkozik ahhoz, hogy rögtön ott, a villamoson eszembe jusson. Elővettem az állatesztétikával kapcsolatos gondolatait, talán egy részük segíthet a Tillmann-féle figuraforogaton belüli eligazodásban, még akkor is, ha jobbra állatpoétikáról írt. (A grafikáknak a nem-emberközpontú érzékenységgel össze-

függésben való újranezésére bátorított az is, hogy – például a szemrevalóan míves *Vadhajtás-személyiségeken* és a már említett, szinte szürrealis *Régi mesén* – az állatok társaságában egyre gyakrabban szerepelnek egy másik poszt-humán rendszertani ország, a növények fajai. Ebben a rövid írásban viszont a grafikák legjellemzőbb figuráira, az állatokra összpontosítok.)

Nemes Z. Mária *A kortárs fiatal költészet poszt-antropocentrikus viszonyai* alcímmel megjelent tanulmányában (*Prae* 2017/1, különösen 100–101) alapvetően fel-forgató jelleget tulajdonít az állatesztétikának (például a szerelmi költészet „állati kódokkal való megfertőzéséről” ír), ami első pillantásra távol áll a Tillmann-grafikák kedvesnek tűnő alakjaitól. Azonban ezek az alakok jobban megnézve – ha fel nem is kavarnak, de – apró fullánkot szúrnak belém. Az egyik rajzon – egyébként egy türelmesen álldogáló (talán amputált) láb társaságában – két alak egyezkedik: a bal oldalinak női mell, a másiknak szeszesüvegтарéj nőtt a hátára; mintha függőségeiket cipelnék. A kép

címe *Furcsa biznisz*, de ezt a szókapcsolatot alkalmazhatnánk arra a paktumra is, amelyet Tillmann Hanna kötött a gyerekkönyv-illusztrációkat idéző, naiv rajzstílussal és a felnőtteket is próbára tevő, *nicht vor dem Kind*-témákkal. Figuráit mesehősöknek nézhetnénk, amíg nem azonosítjuk a nyugtalanító, oda nem illő részleteket, a csüggedt-gubbasztó testtartásokat és a búviselte tekinteteket. Egy szülő se ragasztana ilyen rajzokat matricaként gyermeke füzetborítójára, egy se mesélne szívesen saját élete nagyon hasonló perceiről. Zavarba ejtőek a kedves-bús figurák mellett a se fiú-se lány alakok is, különösen androgün jegyeik: a leszorított mellű lányok (nőstények), a mellett növesztő fiúk (hímek), a *Szemöldökbajusz* címadó motívuma, a hurkákából szerkesztett fallikus fejékek (ilyet visel az emberi keble miatt nőstény macskának tetsző *Névjegyállat*, illetve *A jó, ha az ember több lábón áll* magas sarkú cipőkben topogó emberhernyója). Az elbizonytalanító összhatást erősíti a lány vonalú-naiv rajzstílus, amely nemcsak bagatellizálja a nyugtalanító részleteket, hanem

még különösebbé is teszi őket, hiszen konvencióink szerint ez a forma és ez a tartalom összeférhetetlen (legalábbis groteszk együtt).

Tehát a felforgató jelleg, ami a poszthumán állatesztétikát penetrálja, szelídebben – talán fogalmazzunk úgy, hogy nyugtalanságként – Tillmann Hanna grafikáit is átjárja. Nemes Z. állatpoétika-jellemzéséből ugyanakkor még inkább idevág az annak középpontjába helyezett fogalom, a Deleuze-től és Guattaritól kölcsönzött szökésvonal. A filozófus-pszichoanalitikus-kettős Kafka elbeszéléseinek állattá-leendéseit, elemzésük nyomán Nemes Z. a kortárs nem-humán alaköltéseket magyarázta úgy, mint szökésvonal – magyarán mint az emberi (családi, társas, társadalmi) viszonyok közül való „menekülés lehetőségét felvillantó kiút” (Deleuze-Guattari: *Kafka. A kisebbségi irodalomért*, 26.) Úgy látom, Tillmann állatfigurái szintén szökésben vannak. Elegük lett a hús-vér (és hízásra hajlamos, ráadásul szőrösödő) emberi testből, az abban megélt kudarcokból, szorongásokból, az emberi

testükbe fúródó fullánkokból, és mindezek elől menekültek az állatok közé – sokszor állatalakot öltve, menekülés közben fullánkjait a nézőbe szúrva.

Ugyanakkor a francia gondolkodópáros és őket követve Nemes Z. állattáleendés-olvasatai még messzebbre mennek – azt állítják a *Kafka*, illetve a mai magyar lírikusok szövegeiről, hogy az átváltozott állatokban nincs „semmi metaforikus, se szimbolikus, se allegorikus” (*Kafka*, 73.) Tehát a metamorfózison átesett (elszökött) lények voltaképpen teljesen elszakadnak embermúltjuktól, immáron csakis állatok. Nem céлом vitatkozni ezzel a radikális interpretációval, de Tillmann Hanna zoomorf alakjaira sem tudom alkalmazni. Azok ugyanis egyrészt magának a képzőművésznek az elmondása szerint, másrészt szemmel láthatóan is embervonásokkal és -tulajdonságokkal bírnak, miközben az állatok sokszor emberekkel közösen, azok attribútumaiként jelennek meg a grafikákon. Ezért illik rájuk inkább Joseph B. Solodow Ovidiust olvasva kimunkált metamorfózisértelmezése, mely

szerint az átváltozás során létrejövő új állat- vagy növénytestben az ember alapvető jellemvonásai, érzései kristályosodnak ki. (Az elképzelést ismerteti Bényei Tamás: *Más alakban. A metamorfózis lehetséges poétikái és politikái*, 17–18. Igaz, eszmeifuttatásuk egy pontján Deleuze és Guattari is elbizonytalanodik, s megkérdezik: „Nem lehet, hogy az állatok maguk is túlzottan formáltak, túlzottan jelentők, túlzottan territóriumba rendezettek?” [*Kafka*, 30–31] – Nos, Tillmann Hanna állatai mindenképpen.)

Összességében úgy tűnnek elélem, mint akik elszöktek vagy akiket elszöktettek az emberi valóságból. Emiatt hasonlók a poszthumán világ benépesítőihez, viszont a Tillmann-figurák nem szakítottak végérvényesen az emberekkel. Éppen ellenkezőleg: olyan világba kerültek, amely az embereket modellezi, maguk a figurák pedig nagyon is emberi tulajdonságokat, érzéseket, függőségeket, félelmeket kristályosítanak ki. Itt, a rajzokon (a rajzok között), kristályos és kissé karikatúrisztikus alakban könnyebb velük (és önmagunkkal) szembe-

nézni, lehet rajtuk (és magunkon) nevetni, egyszerűbb az (ön)elemzés. (A *Múltrágó rajz* felirata meg is kérdezi egyenesen, hogy „hol kéne tartani? [M]ilyennek kell lenni?”) A füzetbe került skiccek, a műteremben készült grafikák valóban szökésvonalak, kiutak, de

nem végérvényesek, nem egyirányúak, hanem – ha szabad kissé tobzódnom a maszkabál-allegóriában – egérutak. Papírra vetésüket legalább annyira inspirálja az emberi viszonyok előli szökés, mint az erőre kapott testbe való visszatérés vágya.

veress dani

Mutánsok mindennapjai

Tóth Kinga, *Holdvilágképűek*, Magvető, 2017

Tóth Kinga költészetében nem újdonság az ember testisége iránti érdeklődés, fizikai meghatározottságunk aspektusainak kutatása. Amíg azonban a 2014-es *All Machine*-ban a gépies, mások által irányított, szinte halott hús állt a középpontban, addig a *Holdvilágképűek* teste, akár szövegekben, akár rajzokban szólalnak meg, elevenen lüktetnek, éreznek, lélegeznek, fájnak – önálló léttel és sorssal rendelkező organizmusok.

Amint azt a Könyvesblognak adott interjújában is kifejtette, a szerző a betegség újfajta művészi megközelítését szerette volna kialakítani a kötetben. Az autoimmun rendellenességek egyik jellemzőjeként említette a hagyományosnak tekintett betegség-narratíva hiányát: egy ilyen állapot végigkíséri az embert az egész életén, tehát nincs eleje (kialakulás), közepe (gyengélkedés), és vége (lábadozás). Ennek megfelelően a *Holdvilágképűek*ben is

hiába keresnénk a szerkezeti ívet: nem kezdődik el és nem ér véget, pusztán engedi, hogy bepillantást nyerjünk egy saját törvényekkel rendelkező létállapotba. Az utolsó szöveg címe ugyan *Vége*, ám ez a lezárás csalóka: a kötet közepén ugyanis szerepelt már egy, *A végére* címet viselő szöveg is, mintegy szándékosan eltörölve a fölépítettség illúzióját. Ezt a hatást erősíti a ciklusok hiánya is, illetve egyes számozott szövegek szétszórtsága: az első, második, sokadik részek csak látszólag adnak ki egy történetet, valójában fölcserélhetők.

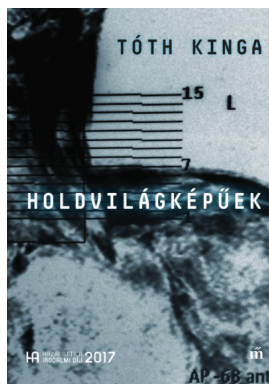
Tóth kertelés nélkül kimondja, amiről általában kínosan hallgatni szoktunk: a krónikus betegséggel élők az esetek túlnyomó részében titkolni kényszerülnek az állapotukat, így nem csupán maszkot viselnek, hanem egyenesen kettős létet alakítanak ki. A szövegek címe kétféle színnel van nyomtatva: a felső réteg megszokott és fekete, alóla azonban ferdén,

furcsa szögekben, olykor összevissza rendezve kandikálnak ki az élénk kék betűk. Az alsó réteg elkerülhetetlenül hatást gyakorol a felsőre is, torzítja, megnehezíti az olvasást, fölhívja a figyelmünket a címre, amelyen egyébként átsiklanánk. Jelöltté teszi azt, amit jelöletlenként szoktunk meg – a saját testünket, amelynek egészségét sokáig adottnak vesszük.

Nehéz lenne egyértelműen meghatározni, hogy a *Holdvilágképűek* szövegei versek-e, vagy prózák. A kötet a beszélő tudatállapotára összpontosít, ritmus azonban csak elvéve bukkan föl, pl. a *Most* című szövegben: „vannak papírok, ha elhisszük őket, betegek vagyunk, ha fáradtak vagyunk, és nincs kedvünk dolgozni, betegek vagyunk, ha haragszunk, betegek vagyunk” (11). A „prózavers” kompromisszumra épülő, meglehetősen tág fogalma egyszerű (sőt primitív) föloldást kínálna a problémára, a kötetről olvasván azonban érdekes módon inkább a „minipróza” kifejezéssel találkozhatunk. Messzire vezető kérdés, hogy a prózához általában társított narratív minőség hiánya vajon érvényteleníti-e ezt a

meghatározást; az mindenesetre egyértelmű, hogy a beszélő, annak ellenére, hogy nem egy történetet akar elmesélni, rímtelen és ritmustalan formát választott, amelynek fontos jellemzője a stilizáltság hiánya és a hangsúlyozott élőbeszédszerűség.

A betegség velejárója a másokra hagyatkozás, a függőség, a gyermeki létbe való (részleges) visszatérés. Babák, csecsemők, öreg nénik bukkannak föl a lapokon, magatehetetlen, mozdulatlan állapotban, mint pl. a *Koporsó* című versben: „Körbepólyálják a kezem, hogy ne mozogjak” (23). Ez a tehetetlenség azonban akaratlagos: a beszélő saját döntése szerint adja át másoknak az irányítást a teste fölött, másokra bízva magát (*Altatás*). A kézi vezérlés elengedése egyfajta megváltozott tudatállapottal is együtt jár (*Írisz I, Lebegés*), ami olykor hallucinálásba fordul át (*Csirkék, Fogmosó*). A valós és a képzelt összekeveredése, párhuzamos létezése bizonytalan,

de egyben könnyed, lebegő érzést kelt. Érdekes módon ez a kettőség nem jár együtt a test és a tudat szétválasztásával: a *Holdvilág-képző* beszélője egyértelműen a teste által meghatározott, azzal nem csupán együtt él, de attól elválaszthatatlan, azon keresztül élő személy. Az érzéki tapasztalás hangsúlyozása itt nem a testbe zártság régi toposzát juttathatja eszünkbe, hanem a testet mint tudattal rendelkező entitást: az anyag élő állapotát.

A megváltozott létállapot zárt világot teremt, méghozzá nem csupán a kórházon belül. Igaz, ez utóbbi a legészrevehetőbb: pizsamás betegek, sötét folyosók, hideg műszerek képei szövdnek szorosan egymásba, sajátos közösséget alkotva, amelyben nem csupán a beszélő, de az olvasó is otthon érezheti magát. Ez a közösség azonban a kórházon kívül, a hétköznapok során is jelen van, noha a kívülállók számára láthatatlanul: az étkezésre, gyógyszerre, életmódra való folytonos koncentráció egyfelől rutinná válik, másfelől azonban megszokhatatlan (*Kényszerek*). Tóth, elmondása szerint, kerülni akarta

az önsajnáltatást és a szánalomkeltést, ami gyakran érezhető mások részéről; ezt pedig azáltal éri el, hogy nem betegként, csupán az átlagtól eltérőként szemléli önmagát. Mivel az autoimmun betegségek voltaképpen mutáció eredményei, így a beszélőt is tekinthetjük egyfajta mutánsnak, olyan tulajdonságokkal rendelkezőnek, amelyekre az átlagember ha akarna, se tudna szert tenni. Egyértelmű jelzése ennek az *X-Men* című szöveg, amelyben a mutánsok „bátrak, nem félnek, jól használják a normálistól eltérő tulajdonságaikat” (77). Saját kijelentése szerint a beszélő is az X-ek közé tartozik – a mutánság erőltetése (ez azon ritka szövegek egyike volt, amelyeknél mesterkéltséget éreztem) értéksemleges hozzáállást jelenít meg. A beszélő egyértelműen egy titkos közösség tagjának tekinti magát, amely sem nem gyengébb, sem nem erősebb, mint az átlag: egyszerűen más.

A kötet vizuális vezérfonalat is ad az olvasó kezébe. A szerző rajzai, amelyek hol fehér, hol sötét, hol kékes háttérrel vannak nyomtatva, jobbra meghatároz-

hatatlan, de egyértelműen organikus formákat jelenítenek meg. Olyan szervek ezek, amelyekkel nem találkoztunk biológiaórán, de amelyek hatással vannak a beszélő testi állapotára; interdependensek, egymásra vannak utalva (figyeljük meg a vonalak lazaságát, befejezetlenségét: mint ha egyenesen ki akarnák vezetni a szemünket a képből, pl. 58, 104), csakis együttesen képesek működni. Ha az egyikkel baj van – márpedig valamelyikkel mindig baj van –, a többi is megáll. A képeket egy-két mondatos szövegrészek kísérik, amelyek hol a kötet szövegeiből lettek kiragadva, hol önálló alkotások. A rajzok mellett a kötet egy függelékét is tartalmaz, amely a sokatmondó *Appendix* címmel van ellátva. Ebben fényképek és röntgenfelvételek szerepelnek, amelyeket az alkotó módosított, átrajzolt, egymásra kopírozott, egyszóval rajtuk hagyta a keze nyomát. A képeken gyakran szerepelnek a kötetben korábban megjelenő rajzok is, illetve részletek az egyes szövegekből magyar, angol, német nyelven

(a *Holdvilágképűek* részben németül készült, sőt, Tóth elmondása szerint többnyelvű szövegek is létrejöttek). A kórházi jelentések, leletek így egyenrangúvá válnak a művészi szövegekkel, a fényképek a rajzokkal: hétköznapi és irodalmi összekeveredik.

Aki ismeri Tóth korábbi munkáit, azt aligha fogja meglepni, hogy a meglehetősen ijesztő, elidegenítő tematika és megjelenés ellenére egy rendkívül olvasmányos, élvezetes kötet van dolgunk. Ha engedjük, hogy beszippantson a *Holdvilágképűek* közössége, különleges élményben lehet részünk: a másság, a megváltozottság érzésében, amely azonban mentes mindenfajta *defetizmustól* és *önsajnálattól*. A narratív ív és a lírai stilizáció hiánya ellenére unatkozni sem fogunk: az egyes szövegek, az időnkénti botlások ellenére, izgalmasak és többértékűek, ám elsőre is élvezhetőek. Aligha túlzás kijelenteni, hogy a *Holdvilágképűek* Tóth eddigi legsikerültebb kötete – a magam részéről pedig izgatottan várom a következőt.

Evellei Kata

A gyökerek a korona maga

Horváth Veronika: *Minden átjárható*, FISZ Könyvek, 2017

Horváth Veronika első kötete, a *Minden átjárható* a Fiatal Írók Szövetsége gondozásában jelent meg 2017-ben. A fülszöveget jegyző Gyórfy Ákos úgy fogalmaz „nyomát sem látni benne a nyegleségnek, szellemeskedésnek, vagy túlzott iróniának, egy szóval mindannak, ami manapság olyannyira átjárja a kortárs költészet bugyrait”. A könyv komolysága nem egyszerűen morózusság vagy az érettség jele, hanem kétségkívül szuggesztív erejű is.

Hasonlóan más FISZ-könyvekhez, az ígéretes tartalomhoz kivételesen igényes külső társul, amelyért ezúttal is Szabó Imola Julianna felelt. A kötet meglehetősen letisztult és letisztultságában különleges, koherens egészet alkot. Benne a fekete és fehér alapszínek mellé egy élénk türkizkék árnyalat társul, amely szín naiv és evidens asszociáció révén az ég vagy a tenger, a víz kékjével azonosítható. Ez az azo-

nosítás, illetve a grafikák egyszerű, néhol játékos, gyermeki jellege a könyv két centrális témáját erősítik.

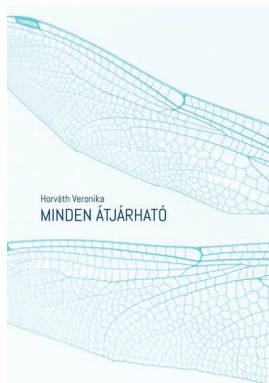
A *Minden átjárható* beszédmódja egy rendkívül önreflexív, mindazonáltal a narrativitásra is erőteljesen támaszkodó hang, amely kapaszkodókat igyekszik mindvégig kialakítani. Ezek a fogódzók döntő részben a saját, genealogikus múltját jelentik – ezek a mankók tehetnek arról, hogy a kapaszkodás ugyan stabilitást ad, de helyhez is köt egyben. A kötöttség azonban nem értékvesztés, tulajdonképpen ez adja a kötet alapdilemmáját: az önazonosság statikussága, avagy megragadhatatlansága, sőt – lerombolása: a homokvárat „mindennap földig rombolom” (*Felrémlő partok*), az elmulasztott lehetőségek iránt érzett szomorúsága, a szembenézésre és a sérelmek, a nehézségek feldolgozására való képtelenség beismerése.

A kötet egyik centrális témája, élményanyaga mindenképpen a nosztalgia, a gyerekkor utáni vissza-visszatérő vágyakozás, amely egyúttal identitásproblémákhoz is vezet, hiszen összefüggésben áll az identitás újraépítésének, újraalkotásának a vágyával, amely mintegy az újraírásban, vagyis az emlékek szöveggé alakításában valósulhatna meg. (A versek hemzsegnek a gyerekkorral azonosítható motívumoktól: homokvár-építés, pityang[égetés], óvodai jel, gyermekmondókák [„repül a, repül a”; „tíz, tíz, tiszta víz”, stb].) Előrelépés, elmozdulás helyett azonban mással szembesülünk: a cselekvés és az elmozdulás szándéka ugyan megjelenik, de mégsem valósul meg, a megszólaló továbbra is egy helyben marad, és az előretekintés – amely vágyott célként mutatkozik – helyett a perspektíva sokkalta inkább a múlt irányába fordul. Az újraírás mint újraélés megakadása, dadogása nyelvilag is artikulálódik: valamit ki kellene mondani, valamit meg kellene tenni, ám ez mégsem sikerül (*Égési sérülés*). Valamit a múltban jóvá kellene tenni, más-hogy kellene cselekedni – ám az

időbeliség, az idő okozta távolság felszámolhatatlan korlátai miatt erre nincsen mód, hacsak nem azáltal, hogy mindezeket az emlékeket, tapasztalatokat szöveggé formálja a kötet beszélője. Ez eredményezi azt is, hogy a bűntudat jelenléte mintegy közös mögöttesként fűz össze számos szöveget: bűntudat a saját, múltban elkövetett hibák, vagy éppen mások (rendszerint családtagok) ballépései miatt.

A nosztalgikus hangulat mellett a természettel való folyamatos kapcsolat, annak reflektáltsága is a gyökerek keresését és kijelölésének szándékát mutatja (*Sorminta, Félárnyék, Nem gondolok*, stb.)

A természeti analógiák (ha úgy tetszik, a természet átjárhatósága) és a személyes genealógia, családi emlékkatalógus egyaránt azt jelzik, hogy a versek beszélője tulajdonképpen más, a sajátjával nem azonos narratívákba írja bele magát, vagy azokban keresi a sajátját, ez pedig visszavezet

Horváth Veronika
MINDEN ÁTJÁRHATÓ

bennünket a néhány sorral feljebb említett gyökértelenséghez. „[É]s nincsenek, nincsenek lábnymomaim” (*Felrémlő partok*); „[H]iába tagadod a gyökereket: / a gyökerek a korona maga” (*Félárnyék*). A már meglévő narratívákba való beleíródás intenciójának jelei a több helyen megjelenő, népdalokra vagy a már-már balladai vonásokra utaló szövegrészek is: itt a hagyomány, a kulturális háttér és örökség képezi azt a keretrendszert, amelyben a versek és az azokban megszólaló hang saját magát pozicionálja, amelyből elő is állítja önmagát.

Az önállóság, önidentikusság hiányát mutatják az olyan természeti képekkel vagy jelenségekkel vont párhuzamok, mint a folyó, tenger, vagy a természet körforgása. Ezek mind olyan képek és asszociációk, amelyek a folyamatszerűséget, az alakulást, formálódást, ám egyúttal a formátlanságot, behatárolhatatlanságot is jelképezhetik. A gyökeret verés szándéka tehát az, amely uralni látszik a kötetet: mind a családi visszaemlékezések, tárgyak, ereklyék, mind a természet körforgásába, lélegzésébe való beíródás,

mind pedig a szexus és az utód-nemzés kérdése annak a szándékát vetik fel, hogy a szövegek megszólalója tartozzon valahová, s hogy efelől a hozzátartozás felől tudja felépíteni, megszilárdítani önmagát. Egy fa úgy élhet folyamatos megújulásban, hogy mindeközben gyökerei végig ugyanoda kötnek: a változó emberi személyiséget, a megfakuló, illékony emlékeket azonban még az emberi test szilárdsága, feltételezett állandósága sem ellensúlyozza, hiszen valójában a test is folyamatosan változik, sejtszinten cserélődik: „[K]icszerélődtek azóta sejtjeim, / s elvesztettem egy páros szerv felét” (*Titokleső*).

Talán ennek köszönhető, hogy amikor a megszólaló végül kilép a belső beszéd, az önreflexió keretei közül, és valaki máshoz szól, éppen a csend és a kimondatlanság jelenségei erősödnek fel: „amiről hallgatok, csak az van igazán” (*Résablak*). Ez a harmadik ciklusban, a *Sejtburjánzásban* különösen jelentékeny, hiszen az első (*Össejtek*) verscsoport nosztalgiaja és a második (*Sejtvándorlás*) szintén a múltba nyúló, de némileg a jelen környezete

felé is nyitó beszéde után itt az intim, szerelmi és szexuális tematikáé lesz a főszerep. Valamelyest azonban összegzés is a kötetnek ez a szakasza, hiszen mind a családi kötődések, mind pedig a természettematika megelevenedik benne, ám a folytathatóság kérdése is előkerül a leszármazás után: „másfél liter. / épp ennyi magzatvíz férne belém” (*Teszttek*). Ez azonban egyúttal visszavonásra is kerül: „nem lesz itt megtermékenyülés” (*Kezeletlen*).

A *Minden átjárható* versei élőbeszédszerűek. A kötet ezen tulajdonságát nemcsak a rengeteg köz- vagy népnyelvi elem használata szavatolja: a szövegek mintegy sodró, egyre csak fokozódó, megsokszorozódó vallomás formájában szólítják meg olvasójukat, és még csak nem is az ünnepléses, esetleg fatalisztikus, a végzetszerűséget beismerő vallomás jegyeit öltik magukra. Olyan beismerésekről, elbeszélésekről van itt szó, amelyek közelsége vagy implicit bizalmat feltételez, vagy egyfajta ki nem mondott sorsközösség és annak vállalása teremti meg ezt az intimitást. Még annak ellenére is érvényesül

ez a közösség, hogy szinte valamennyi vers naplószerű jelleget ölt, és belső monológként hat. A kötet szabadversei tehát hőmpölygő, szinte tagolatlan darabok, s emiatt az olvasónak több alkalommal is támadhat olyan érzése, mintha egy levegővel elmondott, elhadart közléseket, visszaemlékezéseket vagy akár panaszokat hallgatna. Ezt a sodrást tovább erősíti a kötet asszociatív természete: számos versben megfigyelhető, hogy a különböző gondolati egységeket egy-egy szó vagy kifejezés kapcsolja össze, és laza asszociációk segítségével jutunk el az egyik képtől a másikig, egyik szituációtól a másikig. Minden átjárható: a nyelvi jelentések, metonímiák és metaforák láncolata úgy mozog és kerül át egyik szövegről a másikra, ahogyan eleink tárgyai hagyományozódnak ránk, ahogyan az ő tetteik vernek visszhangot a saját jelenünkben.

A *Minden átjárható* nosztalgija nem az emlékek megszépülésével járó tünődés, nem a múltba tartó keserédes utazás: sokkal inkább gyötrelmes, fájdalmas, olykor szinte dühös, kérdő és konfrontatív emlékezőgyakorlat

(amelynek olyan megrendítő és önmagukban is súlyos, teherként ránk nehezedeő darabjai is vannak, mint az *Ütni kell*). A szabadverses forma és a mindvégig kötetlen szerkezet, illetve a szövegek súlya és egyformán erőteljes hatása miatt a kötet bizony a gyötrelmek monotoníájával fenyeget. Az emlékezés melankóliája aztán a boldog, de legalábbis boldognak ígérkező jövő álmával sem ke-

csegtet: elzárja az utat a folytat-
hatóság elől. Akárcsak a versek beszélője, olvasóként mi magunk is úgy érezzük, üdítő lenne, ha feloldozást kapnánk a ránk háruló terhek (jelen esetben szövegek) zuhataga alól, de csak nem ereszt bennünket a sodrás: zúdulunk a szövegek sodrásában, mint az ő hordalékaik. „[K]i voltam mielőtt megfogantak / ki lehetek ha elvetélek / találják ki őket” (*Szérum*).

Halmi Annamária

Nyomkövetés

Nyom-követés 2. Tanulmánykötet, kiadja a Vajdasági Magyar Doktoranduszok és Kutatók Szervezete, a Doktoranduszok Országos Szövetsége, Irodalomtudományi Osztály, szerk. Domokos Gyöngyi, Káli Anita, Major Ágnes, Szabó P. Katalin, Budapest-Újvidék, 2017

2016 novemberében immáron második alkalommal rendezték meg Újvidéken a *Nyom-Követés* című irodalomtudományi műhelykonferenciát, a Vajdasági Magyar Doktoranduszok és Kutatók Szervezete, valamint a Doktoranduszok Országos Szövetsége Irodalomtudományi Osztálya közös szervezésében. A

tudományos szempontból igen csak termékeny diskurzus ke-
retei közt hazai és határon túli magyar PhD-hallgatók számoltak be egymásnak a különböző kutatási területekről származó eredményeikről, azzal a céllal, hogy képet adjanak érdeklődésük fókuszpontjairól, illetve az irodalomtudomány általuk vizsgált

szegmenseiről. Így a konferencia anyagaiból született kötet tizenkét tanulmányának tematikus különbözősége, valamint azok nem egymásra reflektáló volta az olvasó fokozott figyelmét és felkészültségét igényli. Írásomban két olyan tanulmányra koncentrálok, amelyek társadalomkritikai vonatkozással bírnak.

Fodor József Péter (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Irodalomtudományi Doktori Iskola) tanulmánya a *Márai Sándor – Erősítő – Istenről való beszéd a második világháború után* címet viseli, ám – mint azt maga a szerző is megvallja – munkája irányvonala inkább Márai eddig kevésbé vizsgált írói szerepvállalásáról, illetve a keresztény kultúrkörhöz való kapcsolatáról ad képet.

Az *Erősítő* tartalmi ismertetésétől eltekintek, ugyanis a szerzői célok megértéséhez sokkal inkább szükséges a Márai-naplók ismerete. Ezek nyújtanak ugyanis képet Márai hitfelfogásáról, miszerint „nem vallásos, de hisz Istenben” (9). Az ellentmondásosnak tűnő állásfoglalás bemutatásához maga a szerző is az

'76-os naplóhoz nyúl, amelyben Márai saját istenfelfogásának különös, de ismerős megfogalmazását olvashatjuk: „nem biztos, hogy van Isten. De biztos, hogy mindenben – az emberben, a fűszálban, a csillagokban, a kőben – van valami isteni.” Fodor úgy véli, hogy a sajátos kereszténységfelfogás inkább jellemzője az életmű egészének, mint az eddig kanonizált „polgári” és „emigráns” jelzők. Ugyanis utóbbi két terminus maga is „a kereszténységből mint az európai identitás alapjából származ[ik]” (10); hogy ezen elgondolás tartható legyen, a szerző rámutat a kereszténység hagyományozódásának (európai) identitásteremtő sajátosságára, vagyis a kereszténységre mint „tartópillérre”, amelyre támaszkodva a polgárság eljutott a felvilágosodás eszméjéig. Kétségtelenül egyetérthetünk a szerző azon döntésével, hogy az imént vázolt felfogást az *Erősítő*n keresztül mutatja be. Maga a regény is egy fölvilágosodás története, melyben az inkvizíció nonc megvilágosodásának részét képező fölismerés – miszerint a hit nem azonos az egyházzal

és annak világi intézményével – analóg Márai véleményével, aki az egyházat nem azonosítja a kereszténységgel. Márai számára a kereszténység életforma, s e felfogás tükröződik személyes életében, valamint a kiugrott spanyol inkvizítor alakjában egyaránt: a keresztény meggyőződés életforma, azaz fölvehető és elhagyható, csakúgy, mint az állampolgárság, vagy a politikai nézet.

Az időközben a *Vigiliában* is megjelent tanulmányból képet kapunk Márai istenfelfogásáról; habár a szerző jelzi, ennek bemutatása nem célja, csak gyengén sejlik fel előttünk az *Erősítő* mondanivalójának, valamint az alcímbe jelzett témamegjelölés kapcsolatának kibontása. Emiatt az olvasó úgy érezheti, hogy a szerzőben Márai hitbéli meggyőződése mélyebb nyomot hagyott, s az eredetileg vizsgálni kívánt kontextus – a regényidőnek a 20. század történelmére való vonatkoztatása – mellékessé válik.

A *Kártyavár* – *Egy város regénye* című művet 1915-től közölte a *Nyugat* folytatásokban, majd kisebb szünet következett, és a

teljes szöveg csak 1923–24 között látott napvilágot. Ennek okát a tanulmány szerzője egy 1916-os, *Nyugatban* megjelent cikkben találja meg, miszerint Babits életkörülményei 1916-ban gyökeresen megváltoztak, s az író nem szerette volna, ha mindez nyomot hagy művén, így munkáját ideiglenesen felfüggesztette. A regény színtere Újváros, egy fiktív, Budapest melletti, morálisan romlott lakosságú és kétes ügyletek által gyarapodó település, amely „a kapitalista gazdasági rendszer és annak a társadalmat megmérgező hatásainak érzékletes kritikáját” (58) is nyújtja, így a szerző a *Kártyavárat* irányregényként értelmezi. Teszi ezt teljes joggal, hiszen a regény egyértelműen megfelel az említett műfaj sajátosságainak. Horváth a műfaji besorolást alátámasztja egy további érveléssel is, miszerint a regény felütése a társadalmi regény tárgykörébe utalja a művet, a főszereplő bolyongásai során megismerjük a település közösségének életét. Babits nem csak a társadalmi viszonyokat ábrázolta részletesen, hanem az egyes szereplők gondolatvilágát is, így a

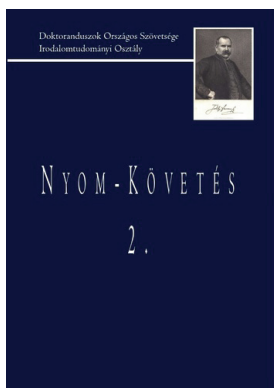
mű lélektani regényként is megállja a helyét – mondja Horváth, aki Újváros leírását, illetve történetét Babits nyílt szociális és politikai vonatkozású véleménynyilvánításaként értékeli. Talán nem véletlenül hangsúlyozza Babits szociális érzékenységét, hiszen tanulmánya azt is bemutatja, hogy a regénytér szimbólumrendszerként értelmezendő, figyelmének központjában pedig az áll, hogy miként válik a város mint tér, a főszereplő és a cselekmény szervezőelvévé. Eszerint „a regény figuráinak egymáshoz való elemi kötődése egy kusza hálóként mutatkozik, amely szövevényessége a város térképének labirintusszerűségében tükröződik vissza” (60). A várost mint játékteret értelmezi, amelyben a helyszínek, épületek kódokként várják a befogadót, s erre a játékra maga Babits hívja az olvasót.

A szerző által választott értelmezési keret indokolt annyiban, hogy a várost mint önálló társadalmi entitást értelmezi. Ez utóbbi vizsgálat kétségkívül hiteles: már-már az az érzésünk támadhat, hogy egy szociográfiai

értekezést olvashatunk egy fiktív városról.

A kötetben olvashatjuk még Szabó P. Katalin történelmi-irodalmi vonatkozású munkáját *Megkereszteljük! – A barbár hős motívuma Dugonics Andrásnál* címmel, továbbá Havay Viktória Gaál György munkásságáról született írását. A korszaknál maradvá Gajda Péter tanulmányában Auguste De Gerando francia író és történész művéről, az 1845 elején megjelent magyar vonatkozású *Transylvanie et ses habitans* című mű latin és francia nyelvű forrásairól is sokat megtudhatunk.

A konferenciakötetben kitekintést tehetünk hátárainkon túlra is: Hangácsi Zsuzsanna értekezését olvashatjuk a (Cseh)szlovákiában születő magyar irodalom elnevezéseiről, valamint Szarvas Melinda munkáját a vajdasági magyar irodalomtörténet újraértelmezéséről a kulturális mozgások figyelembevételével. Kocsis Lenke az 1950-es évek

Jugoszláviájából szolgáltat irodalomportrét B. Szabó Györgyről.

Helyet kapott a kötetben Sári Orsolya tanulmánya, A 14 (tizennégy) karátos autó képregényváltozatainak kiadástörténetéről, Szabó Roland írása a József Attila-olvasás dilemmáiról, illetve Tinkó Máté elemzése Galgóczi

Erzsébet *Félemelet* című novellájának tér- és tudatproblémájáról; hogy a fiatal kutatók érdeklődési területe mennyire szerteágazó, jól mutatja Kiss Gábor A II. vatikáni zsinat teológiája és a kánonjog kölcsönhatása című tanulmánya, melyben a szerző az 1421. kánon 2. §-ával foglalkozik.

Gombor Lili

E számunk szerzői

Bödecs László (1988) költő, kritikus, legutóbbi kötete: *Semmi Zsoltár* (2015, Apokrif-FISZ), Szombathely-Budapest • **Evellei Kata** (1988) költő, kritikus, legutóbbi kötete: *Álombunker* (PRAE 2013), Budapest • **Gombor Lili** (1994) filozófia szakirányos bölcsész, *Veszprém-Budapest* • **Halmi Annamária** (1989) kritikus, az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskolájának hallgatója, Budapest • **Halmi Tibor** (1987) költő, Budapest • **Klajkó Dániel** (1997) magyar és média szakos hallgató (SZTE BTK), olykor ír, általában olvas, *Kalocsa-Szeged* • **Mizsur Dániel** (1991) költő, szerkesztő, doktorandusz (ELTE-BTK), legutóbbi kötete: *Karc* (2017, Apokrif-FISZ), Budapest • **Norman Jope** (1960) költő, szerkesztő, legutóbbi kötete: *Aphinar* (Waterloo Press, 2012) *Plymouth* • **Szendi Nóra** (1988) író, kritikus, legutóbbi regénye: *Zárványok* (2015 Apokrif-FISZ), Budapest • **Tarcsay Zoltán** (1987) migráns, néha ír és fordít, Bristol • **Térey János** (1970) költő, műfordító, legutóbbi kötete: *Őszi hadjárat* (2016, Jelenkor), Debrecen-Budapest • **Tillmann Hanna** (1988) képzőművész, Budapest • **Török Sándor Mátyás** (1988) költő, muzeológus, az ME BTK doktorandusza, Budapest • **Vas Máté** (1996) költő, történelem szakos hallgató (ELTE BTK), Szentes-Budapest • **Vass Norbert** (1985) kritikus, szerkesztő, wannabe punk, néha verset is, prózát is ír, legutóbbi kötete: *Hallgat* (Ambroobook 2016), Kaposvár-Budapest • **veress dani** (1988) doktorjelölt (ELTE BTK, EHESS), az Apokrif szerkesztője, Debrecen-Párizs

Ára: 350 Ft

ISSN 2060-3207

17004

9 772060 320008